

Stenogrammid

XIII Riigikogu, III Istungjärk, täiskogu korraline istung

Teisipäev, 16.02.2016, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:04 Perekonnaseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (112 SE) kolmas lugemine

2. 10:06 Pärimisseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (113 SE) kolmas lugemine

3. 10:08 Isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise seaduse eelnõu (55 SE) teine lugemine

4. 10:24 Paarkonna seaduse eelnõu (151 SE) esimene lugemine

5. 12:36 Kooseluseaduse kehtetuks tunnistamise seaduse eelnõu (149 SE) esimene lugemine

6. 13:49 Advokatuuriseaduse muutmise seaduse eelnõu (164 SE) esimene lugemine

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tere hommikust, head kolleegid! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 5. töönädala teisipäevast istungit. Kas kolleegidel on soovi anda üle arupärimisi või eelnõusid? Kolleeg Kersti Sarapuu, palun!

10:01 Kersti Sarapuu

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Mul on au anda üle arupärimine ettevõtlusminister Liisa Oviirile, teen seda Keskerakonna fraktsiooni liikmete nimel. Arupärimine puudutab Eesti turismisektorit. Lugupeetud ettevõtlusminister! Statistikaameti andmetel peatus 2015. aastal majutusettevõtetes 1,9 miljonit välituristi, mis on 3% vähem kui 2014. aastal. Vene turistide arv vähenes aastaga peaaegu kolmandiku võrra: 275 000 asemel oli neid 186 000. Välituristide ööbimiste arv kahanes eelmisel aastal ligi 4% ehk 3,77 miljonini. Eesti turismi arengukava näeb ette, et 2020. aastaks kasvab välituristide ööbimiste arv 5 miljonini, aga praegune majanduspoliitika ilmselt seda ei toeta ning selle eesmärgi saavutamiseks liigitakse tegelikult üha kaugemale. Hotellide ja restoranide liit on tundnud muret, et eelmisel aastal turistide arv küll kasvas enam kui protsendi võrra, kuid siiski ainult 3 miljonini. Olukorras, kus välituristide arv väheneb, ei ole valitsusel mõistlik tõsta järgmisel aastal majutusasutuste käibemaksu 9%-lt 14%-le, sest see halvendab Eesti majutusasutuste konkurentsivõimet võrreldes teiste riikidega veelgi. Seetõttu esitamegi ettevõtlusministrile mõned küsimused. Aitäh teile!

10:02 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem eelnõude ega arupärimiste üleandmise soovi ei ole. Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud ühe arupärimise ja Riigikogu juhatuse menetleb seda kodu- ja töökorra seaduse järgi. Head kolleegid, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohaloleku kontroll

Kohalolijaks registreerus 88 Riigikogu liiget, puudub 13.

Enne kui läheme tänase päevakorra juurde, on mul päevakorra kohta kaks täpsustust. Tänase neljanda päevakorrapunkti juures, mis on eelnõu 151 esimene lugemine, teeb algatajate nimel ettekande Riigikogu liige Jüri Adams. Ja teiseks, tänase seitsmenda päevakorrapunkti juures (eelnõu 169 esimene lugemine) teeb juhtivkomisjoni nimel ettekande keskkonnakomisjoni liige Meelis Mälberg.

1. 10:04 Perekonnaseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (112 SE) kolmas lugemine

10:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme siis tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud perekonnaseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 112 kolmas lugemine. Kas fraktsioonidel on soovi avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Kuna eelnõu vajab vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu häälteenamust, siis teeme enne hääletamist kohaloleku kontrolli. Palun kohaloleku kontroll!

Kohaloleku kontroll

Kohalolijaks registreerus 89 Riigikogu liiget, puudub 12.

Juhtivkomisjoni ettepanek on panna eelnõu 112 lõpphääletusele.

Head kolleegid, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud perekonnaseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 112. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 85 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi, erapooletuid oli 1. Eelnõu on seadusena vastu võetud.

2. 10:06 Pärimisseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (113 SE) kolmas lugemine

10:06 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi. Täname teine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud pärimisseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 113 kolmas lugemine. Kas fraktsioonidel on soov avada läbirääkimised? Läbirääkimise soovi ei ole. Ka see eelnõu nõuab vastuvõtmiseks koosseisu häälteenamust ja seetõttu teeme enne hääletamist kohaloleku kontrolli.

Kohaloleku kontroll

Kohalolijaks registreerus 89 Riigikogu liiget, puudub 12.

Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu 113 lõpphääletus ja me läheme lõpphääletuse juurde.

Panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud pärimisseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 113. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 89 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud.

3. 10:08 Isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise seaduse eelnõu (55 SE) teine lugemine

10:08 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi! Täname kolmas päevakorrapunkt on Riigikogu liikmete Andres Ammase, Henn Põlluaasa, Jaak Aaviksoo, Kristjan Kõljala, Mihhail Stalnuhhini ja Tanel Talve algatatud isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise seaduse eelnõu 55 teine lugemine. Ettekandja on põhiseaduskomisjoni esimees Kalle Laanet. Palun!

10:09 Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid! Ma värskendan natukene teie mälu, mis eelnõu 55 sisu on. Ettepanek on pikendada meie isikut tõendavate dokumentide kehtivustähtaega. Eelnõu algatati 11. juunil 2015. aastal ja esimene lugemine toimus siin suures saalis 10. novembril 2015. Muudatusettepanekute esitamise tähtjaks, 2015. aasta 24. novembriks esitas muudatusettepaneku ainult tubli Riigikogu liige Mihkel Raud.

Põhiseaduskomisjon arutas eelnõu teiseks lugemiseks ettevalmistamist oma 14. detsembri ja 9. veebruari istungil. 14. detsembril osalesid istungil ka Siseministeriumi ja Riigi Infosüsteemi Ameti

esindajad, tänavu 9. veebruaril peetud istungil osales Siseministeeriumi esindaja. Siis arutas komisjon läbi muudatusettepaneku, mille oli esitanud Mihkel Raud, ning otsustas ka ise esitada neli ettepanekut. Räägin kõigepealt, milline on Mihkel Raua ettepaneku sisu. Tema ettepanek on täiendada isikut tõendavate dokumentide seaduse § 9³ lõikega 2¹ ja sätestada, et dokumenti kantav foto ei tohi olla tehtud varem kui kuus kuud enne taotluse esitamist. Ülesvõtte võib olla varajasem juhul, kui isiku tervislik seisund ei võimalda esitada hilisemat fotot. Selle muudatusettepaneku sisu on lihtsustatult öeldes see, et need isikud, kellel ei ole füüsiliselt või vaimselt võimalik teha dokumendifotot etteantud tähtaja jooksul, võivad kasutada varasemat fotot. Põhiseaduskomisjon toetas põhimõtteliselt seda ettepanekut. Aga probleem on laiem. On ju inimesi, kes on sündinud niisuguse puudega, et neist ei ole võimalik kunagi saada kõikidele nõuetele vastavat fotot. Kõigi nende isikute probleem on vaja lahendada. Lisaks leidis komisjon, et nõuded foto kohta võiksid olla kirjas pigem määruses, mitte seaduses. Komisjon otsustas seega muudatusettepanekut sisuliselt arvestada, kuid ei nõustunud konkreetse sõnastusega. Seetõttu esitas komisjon omapoolse ettepaneku.

Niisiis, muudatusettepaneku nr 2 on esitanud põhiseaduskomisjon ja see on ettepanek jätta välja isikut tõendavate dokumentide seaduse § 9³ lõike 1 kolmas lause "Fotol või näokujutisel peab isiku nägu alalõuast kuni otsmiku ülemise osani ning paremast kõrvast kuni vasaku kõrvani olema selgelt nähtav ning minimaalsete varjudega." ning muuta § 11⁶ lõiget 4 ja sätestada, et dokumendi taotluse esitamisel esitab taotleja oma foto, mis võimaldab teda üheselt tuvastada, ning taotleja ei pea esitama oma fotot, kui taotluse esitamisel võetakse tema näokujutis. Isikut tõendavate dokumentide seaduse § 9³ reguleerib dokumendi taotleja foto või näokujutise dokumenti kandmist. Nimetatud paragrahvi lõikes 1 on seejuures täpsemalt sätestatud, kuidas isiku nägu peab fotol või näokujutisel nähtav olema.

Paragrahvi 11⁶ lõikes 4 on sätestatud nõuded, mis näevad ette, et foto ei või olla tehtud varem kui kuus kuud enne taotluse esitamist. Praktikas aga on tõusetunud probleem, et osal inimestel ei ole võimalik terviseseisundist tulenevalt nõuetekohast fotot esitada. Näiteks võib tuua sünnijärgse või muu puudega inimesed ja haiglavoodis tilgutite all lebavad inimesed.

Selle muudatusettepanekuga jäetakse seadusest välja fotole esitatavad nõuded, sh nõue, et foto ei tohi olla tehtud varem kui kuus kuud enne taotluse esitamist, ning nähakse ette, et taotleja ei pea esitama fotot, kui taotluse esitamisel võetakse tema näokujutis. Täpsemad nõuded foto kohta, sh terviseseisundist tulenevate erijuhtude puhuks, nähakse edaspidi ette isikut tõendavate dokumentide seaduse § 15 lõike 7 alusel kehtestatud määruses. Nimetatud sätte sätestab, et dokumendi väljaandmise taotlemisel fotole esitatavad nõuded kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega. Põhiseaduskomisjon arvestas esitatud muudatusettepanekut täielikult.

Muudatusettepaneku nr 3 esitaja on samamoodi põhiseaduskomisjon. Lisaks foto nõuetega seonduvate sätete muutmisele otsustas komisjon Siseministeeriumi ettepanekul muuta ka daktüloskopeerimise ehk sõrmejälgede võtmisega seonduvaid isikut tõendavate dokumentide seaduse sätteid. Kehtivas seaduses on sätestatud, et isikuid peab biomeetriliste dokumentide taotlemisel daktüloskopeerima, kui viimasest daktüloskopeerimisest on möödunud rohkem kui kaks aastat. Analoogselt foto kohta esitatud nõuetega on ka sõrmejälgedele esitatavad nõuded otstarbekas kehtestada siseministri määruses. Nimetatud määruse muutmisel saab ka kaaluda võimalust pikendada perioodi, mille möödumisel peab taotlejalt uued sõrmejäljed võtma – see lihtsustab dokumentide taotlemist. Täpsemad nõuded sõrmejälgede kohta, sh viimasest sõrmejälgede võtmisest möödunud aja nõue, saab kehtestada isikut tõendavate dokumentide seaduse § 15 lõike 6 alusel kehtestatud määruses. Nimetatud lõige sätestab, et dokumendi taotlejalt biomeetriliste andmete võtmise korra kehtestab valdkonna eest vastutav minister oma määrusega. Põhiseaduskomisjon arvestas muudatusettepanekut täielikult.

Neljas muudatusettepanek. Kehtiva seaduse kohaselt antakse diplomaatiline pass õiguskantslerile viieks aastaks ja isikut tõendavate dokumentide seaduse § 22 lõikes 3 nimetatud isikule kuni kolmeks aastaks. Õiguskantsler aga nimetatakse ametisse seitsmeks aastaks. Seetõttu on ettepanek anda talle diplomaatiline pass välja seitsmeks aastaks, kuid mitte kauemaks kui tema ametivolituste lõppemiseni. Isikut tõendavate dokumentide seaduse § 22 lõike 3 kohaselt võib Vabariigi Valitsus valdkonna eest vastutava ministri ettepanekul otsustada diplomaatilise passi andmise ka muule Eesti kodanikule, kui see on vajalik riigi ülesannete täitmiseks ja see vastab rahvusvahelisele tavale. Ettepanek on nimetatud sätte alusel väljastatava diplomaatilise passi kehtivusaega pikendada kolmelt aastalt viiele aastale, sest üldjuhul on selle sätte alusel diplomaatilise passi saajate lähetus pikem kui kolm aastat (üldjuhul neli-

viis aastat) ja seetõttu peab nendele isikutele diplomaatilise passi väljastama mitu korda. Selle muudatusettepaneku algataja oli samuti põhiseaduskomisjon, kes üksmeelselt otsustas seda arvestada täielikult.

Muudatusettepaneku nr 5 algatas põhiseaduskomisjon ja see on ettepanek jõustada seadus 1. jaanuaril 2017. See eeldab aga kehtivate dokumentide tootmise ja isikustamiste lepingute muutmist, millega omakorda kaasnevad lisakulud. Siseministeerium on täiendavateks kuludeks hinnanud 340 000 eurot, millele lisandub käibemaks. Lisaks eeldab seaduse rakendamine muudatusi Politsei- ja Piirivalveameti infosüsteemis. Seegi toob kaasa kulutusi. Et oleks võimalik need vahendid riigieelarvesse planeerida ja oleks piisavalt aega kehtiva lepingu muutmiseks ning vajalike arendustööde ettevalmistamiseks ja läbiviimiseks, on ettepanek seadus jõustada 1. jaanuaril 2017.

Ja veel, peale muudatusettepanekute me arutasime komisjonis ka ID-kaartide võimalikku kehtivusaja pikendamist. Paraku on ID-kaartidel tehnoloogilises mõttes keeruliselt ettevalmistatud kiip ja kui me ID-kaardi kehtivusaega pikendame kümne aastani, siis see tekitab suuri riske, et ID-kaarte võidakse lahti muukida. Nende kasutusala on aga palju laienenud. Nii me võtsime selle mõtte edasiarendamise laualt maha.

Mis olid juhtivkomisjoni menetluslikud otsused? Põhiseaduskomisjon otsustas esitada eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu 16. veebruari istungi päevakorda ja teha ettepaneku teine lugemine lõpetada. Aitäh!

10:18 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Hea ettekandja, teile on küsimusi. Palun, Mart Nutt!

10:18 Mart Nutt

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! Küsin muudatusettepaneku nr 4 kohta. Ma ei tea, kas ma mäletan valesti, aga kas komisjon mitte ei arutanud õiguskantsleri diplomaatilise passi kehtivusaega 7,5 aastat? Nimelt, viimase poole aasta jooksul õiguskantsler ikkagi ei saaks seda passi kasutada, sest enamik riike nõuab piiriületajalt passi kehtimist vähemalt pool aastat kauem.

10:18 Kalle Laanet

Me arutasime seda ja otsustasime, et see aeg kooskõlastatakse Välisministeeriumiga. Nõunik Karin Tuulik täpsustaski seda Välisministeeriumiga ja sellest tulenevalt on see tekst niimoodi kokku pandud.

10:19 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Erki Savisaar, palun!

10:19 Erki Savisaar

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! ID-kaardi kehtivusaeg oli minevikus kümme aastat ja selle turvasertifikaadi kehtivusaeg kolm aastat. Nüüd on sertifikaadi kehtivusaeg pikendatud viie aastani. Miks ei võiks ID-kaart kui plastkaart kehtida kümme aastat ja iga viie aasta tagant värskendataks lihtsalt sertifikaati?

10:19 Kalle Laanet

Aitäh küsimuse eest! Ütleme nii, et kodanik peab oma ID-kaardiga niikuinii iga viie aasta järel Politsei- ja Piirivalveametisse minema. Seega halduskoormus ei väheneks. Aga üldiselt on asi turvalisuses ja nii me otsustasime selle eelnõu menetlusel seda teemat mitte edasi arendada.

10:20 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Erki Savisaar, palun!

10:20 Erki Savisaar

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Sertifikaatide muutmise käis veebiliidese kaudu. Selleks ei pidanud mitte kusagile minema, selle sai rahulikult teha ära oma arvutis ja tol ajal mingisuguseid turvariske sellega seoses ei nähtud. Mis on ikkagi need turvariskid, mis on viimasel ajal ilmunud ja mille pärast ei saa ID-kaardi kehtivusaega pikendada?

10:20 Kalle Laanet

Siseministeeriumi väide on, et pikema kehtivusajaga kaasnevad turvariskid. Komisjonis keegi konkreetset seda välja ei toonud, et arvuti abil on võimalik sertifikaate muuta. Seda me ei arutanud ja seda võimalust välja ei pakutud. Niisugune oli meie arutluskäik.

10:20 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole. Head kolleegid, kas on soov avada läbirääkimised? Mihkel Raud, palun!

10:21 Mihkel Raud

Lugupeetud juhataja! Armsad kolleegid! Ma ei tea, kuidas on teiega, aga minult on viimasel ajal tihtilugu inimesed küsinud, mismoodi minu töö siin Riigikogus teiste inimeste elu mõjutab. Küllap on seda küsitud teiltki. Mina olen reeglina olnud sunnitud kuidagi piinlikult käsi laiutama ja ütleva, et ega eriti ei mõjutagi, ja kui mõjutab, siis mingis väga pikas ja väga hoomamatus perspektiivis. Aga tuleb siiski ette ka seaduseelnõusid, mille puhul on võimalik öelda, et nende menetlemise käigus lahendatakse väga konkreetsete ja vahel ka väga üksikute inimeste probleeme. Mul on hea meel tõdeda, et just selline seaduseelnõu on meil täna siin käsil.

Hiljaaegu, umbes pool aastat tagasi – Riigikogu töös on pool aastat tagasi tõesti üsna hiljaaegu – kirjutas mulle üks inimene, ja kirjutas niimoodi. "Meil kõigil on kohustus omada kehtivat isikut tõendavat dokumenti, selle peal on politseil kohustus nõuda kõige viimast pilti sinust, sest sind on vaja tohutult tuvastada. Kõik on okei, kuni see ei puuduta näiteks lootusetult negatiivse prognoosiga koomas või selle lähedases seisundis olevat inimest. See ei ole kena pilt," kirjutas ta ja jätkas: "Mul oleks hea meel, kui suurte otsuste kõrval reguleeritakse ära see väike otsus, sest ma arvan, et enamus inimesi ei ole sellisel hetkel säilitanud sellist musta huumorimeelt nagu mina, ja see teeb neile haiget ja alandab neid, kes on haiged. Ma tahaks loota, et isegi koomas lamades on su inimväärikus kaitstud seadusega." Nüüd on mul tõesti hea meel raporteerida, et käesoleva seaduseelnõu menetlemise käigus on see üksikute inimeste inimväärikuse probleem lõpuks lahendatud ja ma tahan selle eest tänada Riigikogu põhiseaduskomisjoni. Suur tänu!

10:22 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem läbirääkimissoovi ei ole. Vaatame läbi esitatud muudatusettepanekud, mida on viis. Esimene muudatusettepanek, mille on esitanud Mihkel Raud – juhtivkomisjon on arvestanud sisuliselt; teine muudatusettepanek, mille on esitanud põhiseaduskomisjon – juhtivkomisjon on arvestanud täielikult; kolmas muudatusettepanek on samuti põhiseaduskomisjoni esitatud – juhtivkomisjon on arvestanud täielikult; neljas muudatusettepanek, mille on esitanud põhiseaduskomisjon – juhtivkomisjon on arvestanud täielikult; viies muudatusettepanek on samuti põhiseaduskomisjonilt – juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. Me oleme läbi vaadanud kõik muudatusettepanekud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 55 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud.

4. 10:24 Paarkonna seaduse eelnõu (151 SE) esimene lugemine

10:24 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi tänase neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Riigikogu liikmete Ain Lutsepa, Andres Ammase, Andres Herkeli, Artur Talviku, Jüri Adamsi, Kersti Sarapuu, Krista Aru, Külliki Kübarsepa, Marika Tuus-Lauli ja Peeter Ernitsa algatatud paarkonna seaduse eelnõu 151 esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnepult Riigikogu liikme Jüri Adamsi!

10:24 Jüri Adams

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud rahvaesindajad! Paarkonna seaduse eelnõust rääkima hakates tuleb kõigepealt tõdeda, et see ei ole päris sõltumatu algatus. See ei olnud nii, et me istusime maha ja tuli hea mõte, et oleks vaja kirjutada selline eelnõu. Eelnõu on kahtlemata reaktsioon sellele, et 2014. aastal võeti Eestis vastu kooseluseadus ja möödunud sügisel anti Riigikogu menetlusse 38 rahvaesindaja allkirjaga veel mahukam seaduseelnõu pealkirjaga "Kooseluseaduse rakendamise

seaduse eelnõu". Olukorras, kus ilmselgelt oli vaja seda eelnõu kritiseerida, tekkis küsimus, mil moel on seda mõistlik teha, sest puhtverbaalselt kritiseerimine on niisuguse eelnõu puhul äärmiselt raske ja ilmselt ka vähetulukas. Tundus, et mõistlikum on esitada kriitika n-ö alternatiivi vormis, teha ette näidis, milline võiks olla seda teemat käsitlev seaduseelnõu.

Minu praeguse ettekande eesmärk ei ole esitada kooseluseaduse ja selle järje ammendavat analüüsi ega kriitikat. Samas ei saa ma jätta neist täiesti rääkimata, kuna paarkonna seaduse eelnõu tõukub nendest tekstidest, aga ma püüan kooseluseadusele ja sellele järgnenud seaduseelnõule minimaalselt tähelepanu pühendada. Vabaerakonna fraktsiooni esimees Andres Herkel on hakanud viimasel ajal sellest teemast rääkides kasutama kas-küsimusi ja kuidas-küsimusi. Ma ei tea, kas see on laiemalt levinud, aga enamik asju, millest ma siin räägin, on ikkagi kuidas-küsimused, vähemal määral on kas-küsimusi.

Alustan 2014. aasta kooseluseadusest. Selles seaduses – ma eriti ei käsitle seda, kuidas selle koostamiseni ja vastuvõtmiseni jõuti – on selliseid elemente, mida ma heaks ei kiida. Need moodustavad paraku enamuse. Aga on ka vähemalt üks element, mis on minu arvates täiesti kiiduväärne. See on see, et tuldi ideele, et samasooliste paaride pseudo- ehk kvaasiabieliu asemel minna seda teed, et sellised inimesed sõlmiksid omavahel notariaalsed lepingud. See on hea idee ja minu arvates täiesti õige tee, parem kui enamikus teistes maailma maades, kus see küsimus on nii või teisiti reguleeritud. Tolle seaduse põhiprobleem on kindlasti see, et sooneutraalse kooselu kontseptsioon oli algusest peale juriidilis-teoreetiliselt kõlbmatu ja võis ennustada, et tast ei tule ka praktiliselt mingit nahka. Ja ei olegi tulnud. Praegu ma ei teagi, mitu sellist lepingut võiks olla erisooliste paaride vahel sõlmitud, mina olen kuulnud ühest. Igal juhul ei viita kindlasti miski sellele, et niisuguste vabaabielupaaride arv Eestis ulatub sadadesse tuhandetesse. Selgelt tuleb järelda, et kõik need inimesed, kes arvasid, et nad vabaabieludega seotud tõsiseid probleeme saavad kuidagi lahendada tolle seaduse raames, on sisuliselt petta saanud või ennast petta lasknud.

Kõige olulisem halb tulemus on see, et 2014. aastal toimunu mõjus Eesti ühiskonnale lõhestavalt. Tekkisid mõttetus vastused, mis püsivad praeguseni, ja meil ei ole mingisugust aimdust, kas need kunagi üldse lõpevad ja kui lõpevad, siis kuidas. Seda võib ka käsitleda umbes nii, nagu viimasel ajal üks Eesti politoloog on märkinud: et meil on tegemist uusvasakpoolse doktrinaarsuse pealetungiga, mis nõuab Eesti elu ja ühiskonna ja ka seadusandluse moderniseerimist. See moderniseerimine on aga ette võetud selliselt, et neid ühiskonnaliikmeid, kes ei ole piisavalt modernsed, sildistatakse, neid alavääristatakse ja tehakse nende ümberkasvatamise katseid. Aga ei ole olemas ühtset rahvast. Rahvas võib olla käsitletud ühtsena ainult juriidilise kontseptsioonina. Tegelikus elus on ühiskonna eri rühmad väga erinevad ja kui selliseid rühmi, kes ei taha modernsusnõudega, nii nagu seda neile esitatakse, kaasa minna, üles ärritatakse, siis ei ole see minu arvates professionaalsete poliitikute vääriline tegevus. Kui me läheme kooseluseaduse rakendamise seaduse eelnõu juurde, siis selle põhiline ideoloogiline probleem on tõsiasi, et selles sisuliselt samastatakse kooselu Eesti seadustes kehtiva abieliu mõistega. Seejuures kasutatakse niisugust juriidilist trikki, et seadusele pannakse teine pealkiri, aga sisuliselt toimub võrdsustamine. Ma arvan, et need inimesed, kes kunagi on natuke matemaatikat või hulgateooriat õppinud, teavad seda, et hulgad, mille elemendid langevad omavahel kokku, on sisuliselt samased, kuigi ühele võib-olla pannakse nimeks alfa ja teisele beeta. Õiguses on see juriidilise formalismi küsimus.

Kui nüüd edasi minna, siis tahaksin käsitleda halva ja hea seaduse ning eelnõu temaatikat. Just seda puudutab praegu see kuidas-küsimuste põhiosa. Väga üldiselt lähenedes on seaduste eesmärk aidata kaasa elu normaalsele kulgemisele. Piiblis Koguja raamatus öeldakse, et üks rahvapõlv läheb ja teine tuleb, aga maa jääb seisma igaveseks ajaks. See viimane ei ole meie teema, aga see, kuidas üks rahvapõlv läheb ja tuleb teine, on seaduste teema. Seadused peavad sellele kaasa aitama, mitte seda raskemaks tegema. Seaduse eesmärk ei tohiks päris kindlasti olla elu ümberkorraldamine lähtuvalt mingisugusest teooriast. Seaduse eesmärk ei tohiks olla pedagoogiline, seadus ei pea rahva mahajäänud grupe kasvatama. Ja kõik muud võimalikud eesmärgid, näiteks soov kellegi tuju tõsta või midagi sellist – see ei ole seaduse ese.

Head seadused tunneme kõigepealt ära sellest, et nad on võimalikult lühikesed. Teiseks on nad selged, mis tähendab seda, et samu asju nimetatakse samade nimedega ja erinevaid asju nimetatakse erinevate nimedega. Võrdluseks, kooseluseaduse juriidiline analüüs näitab, et meil oli enne Eestis üks abieliuinstitutsioon, nüüd aga on meil neid sisuliselt kolm: kõigepealt klassikaline ehk täisabieliu, siis erisooliste osaline abieliu, mis, nagu ma nimetasin, elus tööle hakanud ei ole, nii et see ei ole probleem,

ja siis on samasooliste kvaasiabieliu. Ja kuna neid nimetatakse mitmesuguste nimedega ega eristata selgelt, siis on häda.

Põhimõtteliselt on iga seaduse puhul oluline teada, kus valdkonnas seda rakendatakse. Näiteks formalistlikult võib võtta niimoodi, et laevanduse kohta käivast seadusest leiab mingisuguse tekstilõigu, mis on täiesti kasutatav ka näiteks lennunduse valdkonnas. Ometi on need kaks täiesti erinevat valdkonda. Kui siit analoogiaga edasi minna, siis eesti keeles on näiteks niisugune sõna nagu "õhulaev", mis on lennuaparaat, aga ei ole merel sõitev alus. Kui keegi hakkaks üles ehitama juriidilist konstruktsiooni, lähtudes sõnast "laev", siis ta saaks ühe alaliigi "õhulaevad" ja teise alaliigi "merelaevad". No ei ole mõistlik! Igas seaduses on kindlasti olemas ka mingisugused osad, mida formalistid ei näe, aga juristid on aegade algusest näinud – need on tekstivälised asjad, mida seaduse teksti ei kirjutata. Eelkõige on need põhimõtted, aga on olemas ka n-ö tüüpiline mudel, mis on iga seaduse valdkonnas seaduse alus.

Põhjus, mispärast perekonnaseadus ei ole rakendatav teistes valdkondades, on see, et reaalses elus on mehe ja naise kokkuelamine või kahe samasoolise kokkuelamine sisuliselt erinevad asjad. Esimesega kaasnevad kõiksugu muud asjad: tihti näiteks rasedused kõikide oma riskide ja raskustega, sünnivad lapsed, need on vaja üles kasvatada, neile haridus anda, aidata nad täiskasvanuella ja anda nendele lõpuks kaasa pärand. See on mudel, mida peab silmas perekonnaseadus, ja see on mudel, mis kindlasti ei haaku samasooliste paaride probleemidega.

Nüüd natukene mõistetest ja terminitest. Ma tsiteerin ühte Vootele Hanseni artiklit, kus ta on ilmselt nii lühidalt kui vähegi võimalik rääkinud kooseluseadusest: "Mõistetest rääkides on tõsiasi, et kooseluseaduses aetakse segi õiguslikku suhet ja elu tõsiasi ja tähendavad terminid. Abielu korral eristab perekonnaseadus abikaasade kooselu ja lahuselu, nii peab ilmselt ka registreeritud kooselu korral rääkima kooselulisest kooselust ja kooselulisest lahuselust." See mõttekäik on natukene liiga üle keeratud ja ma kardan, et Eesti rahvas ei saa aru. Abielu puhul on alati vajalik täpsustamine, sest tuleb ette kooselu ilma abieluta ja abielu ilma kooseluta. Ajalooline abielu sai alguse aastatuhandeid tagasi ja sellest ajast peale on abielu ja hiljem kooselu analüüsimisel lähtunud kolmest olulisest tegurist, mida on hakatud lühidalt tähistama sõnadega "katus", "laud" ja "voodi". Need on analüüsi põhiaspektid, mis on ka meie ajal olulised.

Mis puutub paarkonna nimetusse, siis ei pea tingimata just see nimetus olema. Kuna tegemist on uue nähtusega, siis on erakordselt oluline, et sellel oleks mõistlik ja suupärane nimetus. Seega samasooliste paar vajab selget, eristuvat ja ilma emotsionaalse nüansivarjundita nimetust. Praegu on selle sõna kasutuse praktika täiesti umbe jooksnud, tegu on enam-vähem nagu ajalehtede naljanurga huumoriga. Kasutusse on läinud näiteks niisugune sõna nagu "koosellumine", mis on tõeliselt naljakas. Mulle tuli ka meil ühelt inimeselt, kes väitis, et ta oli kuskil trükis näinud sõna "kooskaasa". Üleüldine tarkus on see, et kui inimene ei suuda ennast piisavalt selgelt väljendada, kui ta on sõnaliselt saamatu, siis tavaliselt on ta ka mõtlemises saamatu. Praegune olukord kinnitab seda.

Nüüd aga lähen meie eelnõu juurde. Mispärast pakutud paarkonna seadus pole mitte ainult hea, vaid väga hea ja peaaegu ideaalilähedane? Nimelt kolmel põhjusel. Esiteks käsitleb see ühte teemat ega aja mitmesuguseid teemasid sassi. Teiseks käsitleb see kõnealust teemat väga selgelt, pakkudes välja samasooliste paaride omavahelise lepingu tüüptingimused. Kolmandaks on see maksimaalselt lühikene – ma ei kujuta ette, et see saaks olla veel lühem. Seda lühidust võimaldab see, et töö teevad ära notarid. Notarid on meil sõltumatud justiitsametnikud, kellele peale tehniliste nõuete kehtivad kaks üldist nõuet. Üks on see, et notar peab lepingu tõestamisel kaitsma lepingu nõrgemat poolt, ja teine on, et notar ei tohi kinnitada lepingut, mis on vastuolus heade kommetega. Mitmelegi siin saalis olnud inimesele tegi vahepeal tohutult nalja see, et paarkonna eelnõus ei keelatagi ära vanaisa ja pojapoja homoseksuaalse paari võimalust sõlmida omavahel notari juures leping. Ma tahan ütelda, et ükski mõistlik seadus ei pea püüdma sisaldada lõplikku keeldude nimestikku. Täiesti piisav on, kui me need küsimused, millised lepingud on heade kommete seisukohalt lubatavad ja millised mitte, jätame notarite pärusmaaks. Teine küsimus on registrite küsimus. Nende kahe registriga, millest jutt, on teatud probleeme. Vaadake, meil on Eestis teatud registrid, mille kandel on juriidiline tähendus. Need on eeskätt niisugused registrid nagu autoregister, laevaregister ja kinnistusraamat. Nende registrite kannetel, millest on räägitud selle teema kontekstis, on ainult informatiivne tähendus. Nendel ei ole juriidilist tähendust selles mõttes, et nendes sisalduvat informatsiooni tuleb eraldi tõestada. Näiteks kinnistusraamatu puhul on risti vastupidi: eeldatakse, et seal kirjas olev on sulatõsi, ja kui seal väidetavasti on viga, on seda vaja tõestada.

Võib-olla kõige suurem möödarääkimine on olnud lapsendamise teemal. See on umbes samamoodi, nagu praegu räägitakse riigireformist, mille tähendus on ükskõik mis. Kehtivas perekonnaseaduses on kahjuks puudu mõisted, mis selle nimega seaduses on ajalooliselt olnud ja olid ka eelmises perekonnaseaduses: pean silmas niisuguseid mõisteid nagu kasulaps ja kasuvanemad ning võõrasema, võõrasisa ja võõraslaps. Ma ei kujuta ette, et ühelegi mõistlikule inimesele saaks selle seaduse lapsendamisteemadest rääkida, kasutades seda terminoloogiat, mis on praegu kehtivates seadustes. Kui me tuletame meelde, mida on tähendanud võõrasisa ja võõrasema, mis on olnud üks kasuisa ja kasuema mõistete alaliike, siis see, mida paarkonna puhul pakutakse paari teise osalisena, on kahtlemata juriidiliselt üsna sarnane võõrasvanemaga. Nii et siin ei tohiks olla juriidilisi probleeme. Võtame siis kokku, mispärast oleks paarkonna seadus hea. Kõigepealt, see annaks õiguskaitse varalistes küsimustes, teiseks, tunnistaks lepingu sõlminud lähedasteks inimesteks, mis on väga oluline nii kohtutes kui ka meditsiinasutustes, ja kolmandaks, kui ühel paarilisel on laps, siis tagaks see mõistlikul moel lapse õigused. Aitäh teile!

10:44 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile on ka hulgaliselt küsimusi. Igor Gräzin, palun!

10:44 Igor Gräzin

Kõrgesti austatud maestro! Mind ehmatas ära, kui sa ütlesid, et keelud pole lõplikud ja notarid võivad ära keelata mida tahes. See oli natuke õudsevõitu. Aga siin on üks keeld, mis minu arvates on äärmiselt diskrimineeriv. Millega sa seda seletad? Paarkonna lepingut ei tohi sõlmida need, kes on juba sõlminud paarkonna lepingu. Paarkond on seega juba olemas. No hea küll, inimesel on olemas paarkonna leping oma lapse emaga, aga nad ei julge abielluda. Aga mis keelab mul sõlmida abieliu või, vabandust, sinu nimetatud kooselu paarkonnana mingi inimesega, keda ma väga austan, armastan, kellest ma lugu pean ja kes on mulle ka väga vajalik? Niisugune inimene võib olla meie maja santehnik, torulukksepp. Ma väga tahaksin, et ta tunneks kohustust mind üleval pidada, aidata mul kraani parandada jne, kusjuures enamasti tasuta ja ilma, et ma peaks kuu aega ootama. Tähendab, mul oleks siis kaks paarkonda, aga neid peaks võib-olla veelgi rohkem olema.

10:45 Jüri Adams

See on tore küsimus. Vahest ma tõesti kogemata kasutasin notaritest rääkides vale sõna, mul võib seda aeg-ajalt juhtuda, kuigi ma oma arust ei rääkinud notarite puhul mingitest keeldudest. Ma rääkisin seda, et notarite töö olulisimaid üldpõhimõtteid on see, et kui nad mingisugust lepingut kinnitavad, siis selles lepingus ei tohi olla midagi, mis oleks vastuolus heade kommetega. Nemad on nagu põhiotsustajad, mis on hea komme ja mis ei ole. Need asjad muutuvad pidevalt. Ja kui keegi ei ole notaritega nõus, siis läheb otsustamine paraku juba kohtu kompetentsi: kohus peab konkreetse kaasuse puhul uurima, kas see on heade kommetega kooskõlas või ei ole.

Nüüd see küsimus, miks ei võiks neid lepinguid mitmeti teha. Jah, formaaljuriidiliselt võib ju nii läheneda. Aga siin tekib jälle küsimus selle seaduse taga olevast mudelist. Ma sain aru, et nii kooseluseaduse kui ka selle rakendusseaduse taga oleva mudeli üks osa on samasoolised paarid, kes ei ela koos mitte selleks, et jagada toidukulusid, vaid neid hoiab koos ka midagi muud – tõenäoliselt nad on teineteisesse kiindunud ja küllaltki tõenäoliselt on neil ka seksuaalsuhted. See on teine probleem. See aga, kui mõni Riigikogu liige või ükskõik kes tahab toruluksepaga sõlmida mingisugust lepingut, siis on see teema hoopis teisest oopusest ega kuulu selle arutelupunkti alla.

10:47 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Herkel, palun!

10:47 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Me oleme olukorras, kus kooseluseadus kehtib, rakendusseadust pole, aga seaduse alusel on lepinguid sõlmitud – küll mitte palju, kuid siiski. Üks sageli korratud küsimus – ettekandes sellest väga palju juttu ei olnud – on, mis saab sellistest lepingutest juhul, kui kooseluseadust oluliselt muudetakse, näiteks võetakse sooneutraalsus välja või asendub see täielikult paarkonna seadusega. Mis sellisel juhul saab erisooliste paaride lepingutest?

10:48 Jüri Adams

Ma arvan, et üldteoreetiline vastus on, et mitte midagi ei juhtu. Nendes seadustekstides ei ole ühtegi sellist sätet, mis kohustaks kirjutama nendesse lepingutesse midagi niisugust, mille pärast kooseluseaduse haihtumist peaks neist kõrvaldama. Ma seda ei kujuta ette. Nii et kui kooseluseadus peaks nagu võluvitsa väel haihtuma, siis ei teki mitte mingisugust keeldu, mille tõttu hakataks olemasolevate lepingute mingeid osi maha kriipsutama. Ma ei oska midagi niisugust ka mõttes konstrueerida.

Aga päris täpselt saab sellele vastata ainult konkreetseid lepingutekste nähes. On võimalus, et nendesse lepingutesse on osatud kirjutada midagi niisugust, mida ei mina ega keegi teine eemalt vaataja ei suuda ette kujutada ja mis osutub ehk olevat vastuolus heade kommete või millega muuga. Üleüldine arvamus aga on, et ilmselt midagi oluliselt ei muutu. Ükski olemasolev leping ei muutu tühiseks. Põhiline poliitiline saavutus selle kaheaastase epopöa vältel on see, et kui kaks aastat tagasi meil ükski notar ei mõelnud tõsiselt, et ta võiks mingi niisuguse lepingu kinnitada, ja ükski paar ei kujutanud ette, et nad võiks minna mingit säärast lepingut sõlmima, siis nüüd on mõlemal poolel see n-ö esmane julgus olemas. Ja minu arvates see praktika hakkab elama oma elu. Ta saab olema mitte väga rohke ja kindlasti tekivad mingisugused probleemid.

Praegu räägitakse, et tõenäoliselt on neid lepinguid sõlmitud Eestis 15 kanti – võib-olla rohkem, võib-olla vähem, kuskilt ei ole võtta väga kindlaid arve. Kui ma tohin õiguskomisjonile nõu anda, siis soovitan, et kui neil tekib vaba hetk – mis muidugi ei ole väga tõenäoline, nad on üle koormatud –, siis nad võiksid need asjaomaseid lepinguid sõlminud notarid kokku võtta ja küsida neilt, mida huvitavat nad on kogunud või mis tüüpiprobleemid nad on avastanud.

10:51 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Külliki Kübarsepp, palun!

10:51 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Valimiste eel räägivad enam-vähem kõik erakonnad – või vähemalt need, kes on olnud opositsioonis – poliitilisest kultuurist, kuidas Eestis arutelusid peetakse. Kahjuks on kõnealune temaatika näidanud, et nii eelmises kui ka selles koosseisus püütakse teadlikult vältida sisulist arutelu. Minu küsimus on sulle kui pikaajalise Riigikogu kogemusega inimesele ja ka kui Eesti põhiseaduse isale, kes on mõelnud, kuidas meie ühiskond peaks toimima. Millised on olnud õppetunnid kõnealuste seaduste menetlemisel nii komisjonis, kus see ei ole alati olnud kõige korrektsem, kui ka Riigikogus tervikuna?

10:52 Jüri Adams

Neid kogemusi kindlasti on. Mul oli kunagi tõesti võimalus olla – mitte küll täis neli aastat – õiguskomisjoni esimees, see oli IX Riigikogu koosseisus. Ja minu kogemuse kohaselt ei olnud selles komisjonis seaduseelnõude menetlemisel iial mingit tüli. See on minu jaoks täiesti uudne kogemus. Mulle väga meeldiks, kui Eestis koostatud eelnõud ei oleks sellised mammut-euroeelnõud, nagu neid siin on esitatud pärast Euroopa Liidu liikmeks astumist. Meil on 100-leheküljelised hästi lohakalt kirjutatud ja halvast inglise keelest halvasti tõlgitud seadustekstid. Oleks hea, kui neid enam ei oleks, vähemalt nende imiteerimine ei ole vajalik. Ja muidugi on oluline, et inimesed, kes koostavad eelnõusid, lähtuvad realismi ja minimalismi printsiibist.

10:53 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tarmo Tamm, palun!

10:53 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma küsin hea õigusloome tava kohta. Praegu kehtivad Eestis perekonnaseadus ja kooseluseadus, nüüd te tahate siia juurde tuua veel paarkonna seaduse. Seletuskirjas ütlete, et see on vastukaaluks kooseluseadusele. Kuidas ma peaks seda mõistma? Mis mäng siin tegelikult toimub? Ma ei saa sellest aru. Komisjonis te ei toetanud ka kooseluseaduse kehtetuks tunnistamist. Kuidas ma sellest olukorrast peaks aru saama?

10:53 Jüri Adams

Raske ütelda. Minu arust nendest faktidest tulebki aru saada niimoodi, nagu nad täpselt on juhtunud. Seletuskirjas on see ka sees. Ma ei ole õiguskomisjoni liige ega ole seal tööd teinud, aga minu isiklik arvamus on, et tõenäoliselt kooseluseaduse rakendamise seadus võetakse algatajate häältega vastu, kuna nendel on häälte ülekaal. Paarkonna seaduse eelnõu esitamisel ei saanud eeldada, et mul õnnestub härra Randpere ja kõik teised kooseluseaduse rakendamise seaduse patrioodid ümber veenda ja nad tõstavad käed püsti ja ütlevad, et jah, Adams, sul oli õigus – eelnõu, mille meie tegime, ei olnud kõige parem, sinu ja sinu kaaslaste esitatu on parem ja me astume selle taha. Ma ei ole optimist ega usu, et nende põhimõtted või haridus või nende ego suurus võimaldaks niisugust muutust. Aga kui meil õnnestub vähemalt paar asja muuta teistsuguseks, nimelt, et selles Riigikogu koosseisus keegi enam segaselt ja mõttetult koostatud paberihunnikuga sisse ei sõida, siis oleme ka rahul. Me oleme rahul, kui meil õnnestub kõrvaldada meie kodukorras esinevad puudused, mis õiguskomisjoni töös väga hästi välja tulid. Minu põhiväide on, et täiesti sõltumata sellest, mis saab sellest eelnõust ja mis on ta nimetus, on see kooseluseaduse või kooselulepingu seaduse eelnõu – mulle meeldiks, et sellel oleks teine nimetus –, aga isegi kui jääb see halb nimetus, hakkab nende lepingute sõlmimise praktika elama täiesti oma elu, omamata kokkupuuteid mitte mingi seadusega.

10:56 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andrei Novikov, palun!

10:56 Andrei Novikov

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Tahaks täpsustada teie erakonnakaaslase küsimust ja uurida kahju hüvitamise kohta. Teie eelnõu § 11 näeb ette kooseluseaduse kehtetuks tunnistamise. Mis saab nendest inimestest, kes on juba sõlminud kooselu lepingu? Kelle vastu võiks olla suunatud sellest lepingust tuleneva kahju hüvitamise nõue – kas notari vastu, kes rikkus heade kommete järgimise kohustust ja tõestas lepingu, mille rakendamine on praegu ilmselgelt küsitav, või riigi vastu, kes muudab pidevalt seadusi, rikkudes õiguspärase ootuse printsiipi?

10:56 Jüri Adams

Lugupeetud rahvaesindaja! See on päris kindlasti seda tüüpi küsimus, milliste kohta ma olen eluaeg ütelnud, et niimoodi ei tohi küsimust esitada. Ja kõige halvem, mis võib juhtuda, on katsuda neile vastata. Juriidilised probleemid ei ole teoreetilise ja skolastilise vaidluse objektid. Kui elus tekib kellelgi niisugune nõue ja see on sõnastatud, siis saab sellest rääkida. Ma pean äärmiselt vähetõenäoliseks, peaaegu nullilähedaselt tõenäoliseks, et niisugune hüpoteetiline situatsioon kunagi realiseerub.

10:57 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Monika Haukanõmm, palun!

10:57 Monika Haukanõmm

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Meil on tegu mõistete paljusega: kasutusel on kõige vanem termin " perekond", selle kõrvale on tekkinud "kooselu" ja nüüd ka "paarkond". Kuidas te neid kõiki mõistate? Ja palun selgitage, mis on Eestis perekond ja mis ei ole perekond!

10:57 Jüri Adams

Ma olen algusest peale olnud veendumusel – see seisukoht valitses ka mitmesugustes teise maailmasõja eelsetes tekstides, mida ma noores põlves lugesin –, et katsed perekonda juriidiliselt defineerida on täiesti hullumeelsed ega vii kunagi mitte mingisuguse tulemuseni. Selle mõiste sisu on esiteks ajas väga palju muutunud ja teiseks, eesti keelt rääkivad inimesed – me räägime eestikeelsest sõnast, eks ole – kasutavad seda mitmes erinevas ja teinekord vastandlikus tähenduses. Ühed lähtuvad ajaloo jooksul kujunenud arusaamast, et ühes talus elavad omavahel suguluses olevad inimesed, kes vahel kasutavad ka palgalist tööjõudu. Niisuguse suurperekonna kontseptsioon on praeguseks kadunud. Väga paljud inimesed kasutavad seda sõna, märkimaks oma n-ö lähisugulaste ringi. Näiteks räägitakse, et minu perekonnas on neli venda ja kaks õde, kõik elavad eri kohtades ja korra aastas on perekonna kokkutulek. Üldise arusaama järgi see ei ole perekond, aga ka niimoodi räägitakse. Siis

tulevad igasugused sellised juhtumid, kus näiteks vanaisa-vanaema kasvatavad lapselast, kelle ema või isa on hooletusse jätnud. Kas see on perekond? Väga paljud inimesed arvavad, et on.

Mul on tunne, et keskmine eestlane on meeleldi nõus nimetama perekonnaks koos elavat abielupaari ka siis, kui neil ei ole lapsi, aga näiteks lahus elavat abielupaari ei kalduta nii nimetama. Nüüd on küsimus, kas eesti keeles on hakanud idanema uus perekonna mõiste: kui paarisuhtes elavad samasoolised inimesed, kas sellist kooslust võiks ka hakata nimetama perekonnaks? Ma tõesti ei tea. Mul on tunne, et praegu see ei ole veel nii. Aga sõna tähendus muutub pidevalt ja ma ei oska prognoosida, kuhu see lõpuks jõuab.

Ent tahan teha ühe märkuse. Meil on tekkinud niisugune väga veider situatsioon, et Euroopas mõistetakse kohut mitmesuguste perekonnaasjade üle. Seda kohut mõistetakse mingis muus keeles kui eesti keeles, näiteks itaalia, hispaania või prantsuse keeles. Nendes keeltes tähendab perekond muud kui Eestis, aga on tehtud järeldus, et nende kohtuotsuste tulemused tuleks Eestisse üle kanda. Tegelikult on elu hulga keerulisem. Me ei ela mingisuguses abstraktses juriidilise formaalse keele maailmas, me elame ikka elava eesti keele reaalse kasutuse maailmas.

11:01 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Imre Sooäär, palun!

11:01 Imre Sooäär

Aitäh, hea aseesimees! Austatud ettekandja! Teie avasõnas oli üsna palju eksimusi, mis avalikkust eksitavad, või ekslikke väiteid, ma ei tea, kas teadlikke või kogemata. Kõige suurem nendest oli abielu ja kooselu institutsiooni samastamine. Te teate väga hästi, et nende puhul eksisteerivad väga põhimõttelised erinevused, olgu altari ette minek, olgu perekonnaseisuaktide büroos suhte registreerimine, lapsendamise ja palju muud, mida kooselu ei võimalda.

Aga mis puutub sellesse eelnõusse, siis ma olen rääkinud väga paljude organisatsioonide esindajatega. Kõik organisatsioonid, kes on võidelnud kooseluseaduse eest ja inimõiguste eest, on seisukohal, et paarkonna seadusega ei oleks midagi teha, kuna selle sisu on ainult viiendik kooseluseaduse sisust. Need põhimõtted sisalduvad ka kooseluseaduses ja see eelnõu ei lahenda nende probleeme. Ma küsisin sedasama teie käest ka komisjonis, aga ma ei saanud vastust. Milleks on vaja eelnõu, mis ei lahenda nende inimeste probleeme, kes on selle eelnõu subjektiks, kelle jaoks midagi muuta soovitakse?

11:02 Jüri Adams

Te tundute hästi teadvat, mis on kellegi probleemid. Minu arvates oli teie küsimuses tõtt nii palju, et kooseluseadusega võeti üle jõu käiv ülesanne lahendada mitmesuguste väga erinevates elusituatsioonides olevate inimeste probleeme. See ei õnnestunud. Paarkonna seaduse eelnõu kontseptsioon on lahendada üks asi korraga. Kindlasti ei taha me oma eelnõuga väita, et vabaabielus elavate inimeste probleemidega ei tule tegelda. Me lihtsalt arvame, et kõigepealt teeme selle ära ja siis tuleb edasi minna. Ka vahendid on ju erinevad. Ilmselt on üldse väga vähe vaja seadusi muuta, on ka mingisugused muud regulatsioonid.

Ma ei arva, et abielu fikseerimise viisil, mis on ajaloos olnud eri rahvastel ja eri aegadel väga erinev, on oluline sisuline tähtsus. Minu arvates on Eesti riigis oluline saada kolm bitti informatsiooni, kui nii võib öelda. Need ei ole bitid, aga see kõlab kujundlikult, et abiellumise korral on vaja saada kaks jah-sõna ja veel on vaja fikseerida üks kuupäev, millest alates abielu hakkab kehtima. See ongi oluline erinevus nn vabaabieludest. Kui need kolm informatsioonijuppi on riigile laekunud, siis ta saab nendele inimestele laiendada riikliku õiguskaitse. See ei ole teab mis palju, aga midagi ikka. Kui see info täiesti puudub, kui riik ei ole saanud neid kolme bitti, siis on väga raske. Nõukogude ajal püüti vabaabielupaaride puhul n-ö abielu algust tuvastada kohtu kaudu ja see ei olnud väga hea praktika.

Aga mis puutub abielu sõlmimisse, siis ma olen kuulnud, et mingisugustel muhameedlikel maadel on olnud niisugune komme, et abielu on sõlmitud sellega, kui naine ja mees võtavad ühe kausi ja üheskoos viskavad selle vastu maad kildudeks. Minu arvates on täiesti aktsepteeritav ka niisugune viis, aga nende kildude teket peab keegi pealt nägema, seal juures peavad olema tunnistajad.

11:05 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Madis Milling, palun!

11:05 Madis Milling

Suur tänu, härra istungi juhataja! Hea ettekandja! Täna diskussioonis on mitu korda kõlanud mõte, et hea seadus peab olema lühike ja üheselt mõistetav. Ma olen sellega täiesti nõus. Samas on täna siit saalist läbi käinud ka fraas "vastuolus heade kommetega" ja sedasama saab lugeda teie seaduseelnõust. See on aga niisugune eetikaküsimus, mis annab lõpmatuid võimalusi tõlgendada – teatavasti arusaam headest kommetest aja jooksul muutub. Miski, mis eile oli tabu ja vahest ka kriminaalne, võib olla täna aktsepteeritav, trendikas ja tore. Kuidas me nüüd selles valguses, et seadus peab olema konkreetne ja üheselt mõistetav, saame lahti mõtestada sõnapaari "head kombes"?

11:05 Jüri Adams

Ma saan täiesti aru, et formaalselt paistab siin vastuolu olevat. Tegelikult on heade kommete kriteerium, nagu ka mõistlikkuse kriteerium, spetsiifiline eraõiguse kriteerium. See ei ole nii väga abstraktne, selle sisu kindlakstegemise meetodid on välja kujunenud vähemalt Justinianuse ajast peale kõikides maades, kus neid mõisteid on kasutatud. Ma ei ole väga suur asjatundja, aga kujutan ette, et kui me küsiksime mõnelt eraõiguse professorilt, siis ta räägiks meile väga pikast ajaloolisest kogemusest, kuidas seda on kasutatud. Aga sellel justkui segasel mõistel on seaduste koostamise seisukohalt suur pluss, sellepärast et asjad muutuvad ajas. Ja teiseks tuleb arvestada, et Eesti on küll väike riik, aga ka siin võib olla regionaalseid erinevusi. Heade kommete mõiste on ajalooliselt kasutusele võetud kindlasti ka sellepärast, et mitmesuguseid tsiviilpepinguid, kaasa arvatud abielulepinguid, sõlmivad eri päritoluga inimesed eri kohtades. See mõiste on osutunud vajalikuks.

11:07 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Krista Aru, palun!

11:07 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Minu küsimus on natuke laiem. Kogu see segadus ja pinged nii siin saalis kui ka ühiskonnas on ju suuresti tekkinud sellepärast, et Riigikogu eelmine koosseis võttis küll seaduse vastu, kuid lükkas rakendusaktide vastuvõtmise edasi. Kas sa oskad oma suurele lugemusele ja rikkalikele kogemustele tuginedes tuua analoogseid näiteid, et seadus on vastu võetud, aga rakendussätteid jäetud vastu võtmata? Kuidas see siis on lahenenud?

11:08 Jüri Adams

Ma päris sellist situatsiooni ei tea. Rakendussätete kontseptsioon sündis olukorras, kus valimised olid lähenemas ega nähtud võimalust võtta kooseluseadus kavandatavas täismahus enne valimisi vastu. Enne valimiskampaaniat oleks see olnud võimalik. Minu arvates tegid inimesed, kes seda protsessi siis juhtisid, väga aruka otsuse. Et see temaatika ei muutuks üheks valimiskampaania põhielemendiks, võeti aeg maha. See on pallimängu *time-out*-põhimõte, mis osutus tolles kontekstis õigeks. Nii et mindi edasi. Mis puutub rakendusaktidesse, siis 1990. aastate alguses oli väga tavaline, et seadused käisid paaris: võeti vastu seaduse põhitekst ja seejärel rakendusseadus. Sellegi puhul tuli teha väga olulisi valikuid. Näiteks äriseadustiku puhul oli küsimus selles, et osalt tollased poliitikud ja osalt ka Eesti ärimehed ei aktsepteerinud täiesti neid ideid, mis olid äriseadustikku sisse kirjutatud. Ja siis võeti vastu otsus, et seaduse põhitekstis ei tehta mitte ühtegi kompromissi, aga rakendusseaduses tehakse kõikvõimalikud kompromissid, et see seadustik vastu võetaks. Ja niimoodi läkski, et osa äriseadustiku sätteid jõustus kümne aasta pärast. Väga hea tulemus oli kokkuvõttes.

11:10 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jaak Madison, palun!

11:10 Jaak Madison

Aitäh, hea Riigikogu aseesimees! Hea ettekandja, aitäh vastuste eest! Ma loen Vabaerakonna kodulehte ja infot nende suhtumisest kooseluseadusesse. Ka teie ise, austatud ettekandja, olete 22. jaanuaril sellest kirjutanud. Tsiteerin: "Seaduse juriidiline "kooselu" üldkontseptsioon, mille alla peaksid saama ennast paigutada nii erisoolised paarid, kes mingitel põhjustel ei taha anda oma suhetele abielu juriidilist kuju, kui ka samasoolised paarid, ilmselt ei vasta kumbagi tüüpi paaride vajadustele.

Samasoolistele paaridele pakub seadus sisuliselt ainult võimalust sõlmida mingit tüüpi ühisvara leping. Kui nii, siis jääb arusaamatuks, miks ei võiks seda võimalust anda laiemalt, st anda võimalused sõlmida samalaadseid omavaheliste varaliste suhete lepinguid ka kõikvõimalikele muudele inimestele, kellel võiks taoline soov või vajadus olla." Siit tuleneb küsimus, miks Vabaerakond selle uue seaduseelnõu algatamisega diskrimineerib erisoolisi paare. Miks ikkagi minnakse paarkonna seaduse eelnõus ainult samasooliste paaride poputamise teed?

11:11 Jüri Adams

Aitäh teile! Ma pean tunnistama, et erinevalt teist mina ei ole Vabaerakonna kodulehe suur fänn ja mul on väga huvitav kuulda, et seal niisugune tekst on. Ma ei tea, kuidas see sinna sattus ja mis seal sõnasõnalt kirjas on. Aga vastus on selge jaa. Kontseptuaalselt peaks selle asjaga minema niimoodi. Üleüldine tööde tegemise reegel, mida käsitleb André Maurois oma kuulsas teoses "Kunst elada", mis on ka eesti keelde tõlgitud, ütleb, et kui ees on pikk ja keeruline töö, siis tuleb see jagada loogilisteks osadeks ja alustada kõige lihtsamast. Kui esimene ja lihtsam osa on tehtud, siis saab minna lihtsuselt järgmise ettevõtmise kallale jne.

Kooseluseaduse eelnõu üle 2014. aastal puhkenud diskussiooni põhiteemad jagunevad kolme rühma. Üks on samasooliste paaride teema, mille kohta ma siis väitsin ja väidan ka praegu siit puldist, et see on kõige lihtsam teema. Lihtsuselt teine võiks olla probleem, kui notarid ütlevad, et nemad ei saa hakkama niisuguste ühisvaralepingutega, mida tahaksid sõlmida näiteks inimesed, kes ehitavad kloostrit või moodustavad kommuuni. Kahtlemata kõige keerulisem on kolmas teema, vabaabielude probleemistik. Vabaabielude probleemid ei ole ju niivõrd juriidilised. Need inimesed, kes ei lähe omavahel tülli ega taha lahku minna, elavad oma elu ja kasvatavad lapsed üles ka ilma abielu institutsioonita. Probleem on selles, et mingisugusel osal tekivad elu jooksul probleemid ja tavaliselt on kõige inetumad vara jaotamise vaidlused. Ma olen sügavalt veendunud, et riik peaks siin appi tulema. Aga kuidas saab riik kedagi aidata, kui need inimesed on ütelnud, et meie ei taha sinust midagi kuulda?

11:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Henn Põlluaas, palun!

11:13 Henn Põlluaas

Aitäh! Tuletan lugupeetud Jüri Adamsile meelde, et see lõik, mida mu kolleeg siin tsiteeris, on pärit teie enda sulest, teie enda artiklist. Ju siis Vabaerakonnas ongi nii, et ei teata, kes mida räägib, ja ka autor ise ...

11:15 Jüri Adams

Kui ma tohin kommenteerida, siis ma ei olnud kuidagi vastu sellele ...

11:15 Henn Põlluaas

Ma tahaksin küsimuse juurde jõuda. Paarkonna seaduses te annate täiesti selgelt §-s 7 samasoolistele paaridele laste adopteerimise õiguse. See on ühiskonnas tekitanud väga suurt vastuseisu ja ma ütleksin, et ei kooseluseaduse ega paarkonna seaduse puhul ei ole tegu niivõrd demokraatia-, inimõiguste ega ka mitte õigusliku küsimusega, vaid eeskätt moraaliküsimusega. Seletuskirjas te ütlete § 7 ja adopteerimise teema kohta sedasi: "Kuidas aga selline laps võiks nende kasvatada sattuda, see on pigem muude, sotsiaalvaldkonna seaduste küsimus." Ma olen väga suures segaduses. Mida te sellega mõtlete? Kas annate samasoolistele paaridele lapsendamisõiguse või ei anna?

11:15 Jüri Adams

Ma püüdsin oma ettekandes seda probleemi markeerida. Sellel probleemil on esiteks kommunikatiivne sisu – mida me mõistame kasutatavate sõnade all – ja teine on selle juriidiline sisu. Adopteerimine ei ole Eestis ühegi seaduse termin minu teada, nii et mulle jääb natukene segaseks, mida te selle all mõtlete. Lapsendamine Eesti seaduse tähenduses lähtub vanaaegsest kontseptsioonist, et riik – see võiks olla ka omavalitsus või keegi teine – peab inimeste põlvnemise andmebaasi. Algselt on see olnud mingisugusel paberkandjal. Minu teada praegu kasutatakse selleks elektroonilist vormi ja selles vormis on teatud lahtrid. Nendesse lahtritesse kirjutatakse lapse isa nimi ja ema nimi, kui need on teada. Lapsendamine

praegu kehtiva seaduse mõttes on ühe kande kustutamine sellest lahtrist ja kellegi teise nime sinna asemele kirjutamine. Sellel ei ole otsest juriidilist seost sellega, kus laps elab või kes teda üleval peab. Kui Eesti riik tahab minna põlvnemise andmebaasi muutmise teed näiteks nii, et seal ei ole enam lahtrit "isa" ja lahtrit "ema", vaid on lahter "vanem nr 1" ja lahter "vanem nr 2", siis see on mõeldav. Aga siis tuleb sellise sisuga muudatus algatada ja see seadus vastu võtta. Aga ma kardan, et see ei läheks Riigikogus läbi, vähemalt mitte selle koosseisu ajal. Meie räägime siin nn kvaasivõõrasisa või kvaasivõõrasema staatusest. Sel ajal, kui Eesti seaduses kehtisid niisugused mõisted nagu võõrasema ja võõrasisa, oli kõik täiesti üheselt arusaadav. Praegu kasutavad seadused mitmesuguseid sõnu, mis rahvakeeles ei ole kodunenud, ega lähtu rahvakeeles kasutatavast ajaloolisest terminoloogiast ja nii on segadus suur. Ma ei usu, et ma suutsin teile oma mõtte ära selgitada, aga ma kujutan ette, et kui me istume teiega maha ja arutame ühe konkreetse lapse tulevikku, siis meil omavahel väga suuri lahkarvamusi ei ole.

11:18 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Imre Sooäär, palun!

11:18 Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Põhjus, miks mina õiguskomisjonis seda eelnõu toetasin ja miks minu arvates ka paljud kooseluseaduse algatanud täna seda siin toetavad, on see, et põhimõtteliselt ei ole see eelnõu kooseluseadusega vastuolus. Kooseluseadus on nagu ümber nimetatud paarkonna seaduseks ja selle eelnõu sisu moodustab viiendiku kooseluseadusest. Aga eelnõu viimane paragrahv on kooseluseadusega vastuolus.

Kõige tugevam selle eelnõu punkt on rakendamise ehk riiklike registrite osa. Teil on väga õnnestunud sõnastus, mis minu arvates tuleks kogu täiega üle võtta kooseluseaduse rakendusaktidesse. Nimelt, kui on vaja registrisse mingeid andmeid kanda, siis ilmtingimata pole vaja kohe registrit ümber nimetada. Kui liiklusvahendite registrisse hakati kandma ka andmeid laevaomanike kohta, siis me ei hakanud seda registrit nimetama autode ja laevade registriks. Täiesti õige põhimõte, aitab riigi kulusid kokku hoida. Kui need põhimõtted nüüd teie eelnõust rakendusaktidesse üle tuua, siis kas te isiklikult oleksite nõus toetama rakendusakte selle mööndusega, et nendest kahest eelnõust kokku ühe tugeva teha?

11:19 Jüri Adams

Siin oli nagu kaks küsimust. Ma ei saa teile anda niisugust vastust, et kindlasti ma toetan asja, mida ei ole olemas ja mida ma ei ole näinud. Lubage mul jääda selles mõttes vanamoeliseks, et ma tahan enne näha seda asja, mida ma peaks toetama.

Aga mis puutub nendesse registritesse, siis minu arvates siin on üks väga tõsine probleem, nimelt vararegister või praegusel juhul abieluvararegister. See loodi omal ajal ühenduses sellega, et omaaegne perekonnaseadus asendati praegusega ja juurde tulid mitmesugused lahusvara režiimid. Nagu ma ütlesin, pole sellel, kui mingi varasuhe ei ole sinna registrisse kantud, juriidilist tähendust. Reaalses elus on õiguslik olukord ikkagi olemas. Ja sellest, kui see varasuhe on sinna kantud, võib teha ainult informatiivse järelduse, et tõenäoliselt on nende inimeste varasuhe selline, aga põhimõtteliselt võib see olla ka lõppenud. Samuti võib olla, et registrisse andmeid kandev näitsik on seda kompuutrikannet sisse toksides vea teinud. Niisugused võimalused on kõik olemas. Tõsisem probleem on see, kellele ja milleks niisugust asja vaja oleks. Minu arvates ainukene tarbija oleks võlausaldaja, kes n-ö ühelt abikaasalt ei saa võlga kätte, kuna too on näiteks põgenenud teise maailma otsa. Ja nüüd ta vaatab, et registris ei ole teatud kannet, ja järelikult ta saab tolle inimese vastu esitada võlanõude.

Üldiselt on see teema aga selline, mida mina isiklikult väga ei valda, ja ma kujutan ette, et keegi Riigikogus, kaasa arvatud õiguskomisjonis, seda väga hästi ei valda. Selle registri vajadus võiks olla üks lähimate aastate arutluse teema. Mul on niisugune hüpotees, et see on teatud määral sullepeast välja imetud asi, milleta saaks Eesti riik päris rahulikult eksisteerida.

11:22 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Herkel, palun!

11:22 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Kõigepealt ma juhin saali ja ettekandja tähelepanu sellele, et need väljavõtted Vabaerakonna kodulehelt, mida siin tsiteeriti, pärinevad küll 22. jaanuarist, aga 22. jaanuarist 2015 ja sellepärast ei pruugi need täpselt mees olla. Aga nüüd mu küsimus. Kogu see kooseluseadusest alguse saanud poleemika puudutab otseselt ju väga väheseid inimesi, aga kaudselt mõjutab see väga paljusid ja lausa lõhestab ühiskonda. Äkki elukogenud ettekandja püüab esile tuua, mis on need põhjused ja kas seda lõhenemist oleks teistsuguse lähenemise korral olnud võimalik ära hoida?

11:23 Jüri Adams

Me elame praegu ajastul, kus mitmed traditsioonilise kristliku kiriku ja sellega kaasneva kultuuri elemendid on suure ümberkujunemise järgus. Kristlik kirik sai alguse antiikühiskonnas, kus homoseksuaalsetesse suhetesse suhtuti teatud määral heakskiitvalt ja soosivalt ning mõnes Kreeka linnriigis peeti seda peaaegu kohustuslikuks asjaks mehe elukäigus. See maailm kukkus kokku, kui ristiusk Rooma impeeriumis võimule pääses. Michel Foucault on püüdnud oma raamatus – ma ei tea, kuidas selle pealkiri eesti keeles on, "Seksuaalsuse ajalugu" vist, ma ei ole seda eesti keeles lugenud – kirjeldada, kuidas see juhtus. Mina ei saanud siamaani aru, kuidas see pööre võimalik oli. Minu arvates sai see probleem põhimõtteliselt alguse peale teist maailmasõda, õigemini 1960. aastatel Ameerika Ühendriikide läänerranniku miljonilinnades, kus tekkisid samasooliste suured eraldi linnaosad oma subkultuuriga. Sealt alanud suur moderniseerimise laine on nüüd otsapidi Eestisse jõudnud. Aga Eesti olud on paraku natuke teistsugused. Seda esiteks. Teiseks mul on tunne, et Eesti kultuuris ei ole kunagi olnud nii teravat vastuseisu homoseksuaalse sättumusega inimestele. Selgete tulemustega uuringud selle kohta aga puuduvad, see on ainult minu mulje. Igal juhul on praegu n-ö homoabieliu institutsiooni küsimuse tõstatamine mitme halva seas üks halvimaid variante. Ükskõik, kuidas me seda institutsiooni ka ei nimeta, kas me nimetame seda nii või naa, sellega kaasneb igasuguseid negatiivseid tagajärgi, mida mahedama ja vähem konfrontatsioonilise lähenemisviisiga oleks saanud kindlasti vältida.

11:26 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mart Helme, palun!

11:26 Mart Helme

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Te mainisite ühes vastuses, et teie arvates tuleks asju hakata lahendama n-ö lihtsuse järjekorras. Nii et kõigepealt võiks lihtsaid lahendusi kasutada ka selles konkreetses küsimuses, mis meil praegu arutluse all on. Siit tuleneb ka minu küsimus: kas ei oleks kõige lihtsam toetada kooseluseaduse kehtetuks tunnistamist või siis rakendusaktide vastuvõtmist, selle asemel et tekitada suurt segadust paarkonna seaduse eelnõuga ja sisuliselt sillutada teed lahendusele, et teeme ühe – meie seisukohast halva – asja kõigepealt ära ja eks siis vaatame, mis tulevikus saab? Ühesõnaga, me viilutame vorsti, mitte ei söö seda korraga ära.

11:27 Jüri Adams

Nojah, tagantjärele tarkusena võib ju ka nii näida. Siis, kui me pidasime fraktsiooni liikmetega tekkinud olukorra üle aru ja enamik meist arvas, et niisuguse eelnõu esitamine oleks asjalik ja mõistlik, meil ei olnud seda tarkust, mis teil praegu selles küsimuses on. Teil võib õigus olla küll. Ma ei saa teiste nimel rääkida, aga peale juriidilis-teoreetiliste teadmiste olen ma elus omandanud ka teatud praktilisi, talupojamõistusele tugineva loogika reegleid. Üldiselt olen asju võtnud nii, et kui on valida, kas lõputu õudus või õudne lõpp, siis mina eelistan õudset lõppu. Ja see 2014. aastal alanud protsess on minu arusaama järgi lõputu õudus, mille lõppu me praegu ei näe. Kui täna tuleb hääletamisele eelnõu, mille eesmärk on tühistada 2014. aasta kooseluseadus, siis ma arvan, et kahest halvast on see kindlasti vähem halb, ja mina kavatsen isiklikult selle poolt hääletada.

11:28 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Heljo Pikhof, palun!

11:28 Heljo Pikhof

Aitäh, austatud ettekandja! Te rääkisite siin lahtrist nr 1 ja lahtrist nr 2. See on määruse küsimus, see suurde saali ei jõua. See ei ole seaduse küsimus. Samas me arutame täna seda, mis on lahtris nr 1 ja lahtris nr 2, ma pean siis silmas ema ja isa. Aga teisalt on meil ümmarguselt 17 000 üksikema ja umbes 20 000 last, kellel lahtris nr 2 pole mitte midagi – isa justkui polegi. Ma ei saa aru, miks te ei muretse nende laste pärast, vaid muretsete selle pärast, et võib-olla lahtris nr 1 ja lahtris nr 2 on kaks samast soost inimest, kes last tõesti armastavad ja tema eest hästi hoolitsevad. Kui lahtris nr 2 ei ole isa kohta midagi märgitud, siis tunnevad lapsed ennast väga halvasti.

11:29 Jüri Adams

Ma usun, et see võib niimoodi olla. Minu nooruse ajal oli tihti nii, et isad olid puudu. Nad olid teise maailmasõja ajal surma saanud või Vene vangilaagritesse saadetud. Tagajärg oli enamasti see, et lapsed kasvasid ilma isata. Aga kuidas ma praeguse olukorra pärast väga muretseda saaksingi? Ei ole mina neid naisi kasvatanud ja ei ole minul selle üle kontrolli, kellega nad endale lapsi muretsevad. Ja Eesti riik on teinud sellise algatuse, et meie maksumaksja võtab enda peale kõik ära kadunud isa kohustused. Me hakkame seda tegema. Ju see on õige, kui Eesti riik on nii kaugemale jõudnud. Sellist abistamist on maailmas päris palju kasutatud teisteski riikides. Samas on selle meetme puhul mängus ka võimalikud negatiivsed aspektid. Aga uskuge mind, proua Pikhof, ei minul ega teil ei ole võimalik nende naiste kunagisi mehi või voodikaaslasi nende laste juurde tagasi tuua. Ei ole meie võimuses neid olematuid isasid kuskilt üles otsida ja neid krattipidi kinni võtta. See väljub inimese võimete piiridest.

11:31 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jaanus Karilaid, palun!

11:31 Jaanus Karilaid

Aitäh juhatajale! Hea ettekandja! Suure tõenäosusega teil ei ole võimalik paarkonna seaduse eelnõu poolt hääletada, kuna see ei jõua kolmandale lugemisele. Reformierakond on kuuldavasti andnud lubaduse, et mingi osa paarkonna seaduse eelnõust võetakse üle ja viiakse kooseluseadusse. Kas juba on olemas ka kokkulepped, mis osa viiakse üle?

11:31 Jüri Adams

Ma olen ka midagi niisugust lugenud ja raadiost kuulnud. Mingisuguseid andmeid, et see niimoodi läheb, minu käsutuses aga ei ole. Isiklikult olen ma selle mõtte suhtes väga skeptiline. Kui üksteist välistavad elemendid, tuli ja vesi kokteiliks segada, siis kardetavasti mingisugust väga head tulemust ei tule. Üks minu avastus Riigikogu selles koosseisus töötades on see, et ma pean oma sõnade valikul olema veelgi ettevaatlikum, kui ma tavaliselt olen. Näiteks õnnestus mul ühes telesaates end väljendada nii, et härra Randpere – teist nii geniaalset oponenti sõnade pea peale keerajat ma oma elus kohanud ei ole – sai väita, et me ei algatanudki seda eelnõu tõsiselt. Me algatasime selle täies tõsiduses, aga meil ei ole kunagi olnud veendumust, et meil õnnestub härra Randpere ja tema võitluskaaslased ümber veenda, nii et nad loobuvad oma eelnõu toetamast ja hääletavad meie eelnõu poolt ja me võtame selle vastu. Tõsist vastuvõtmise lootust ei ole meil tõesti kunagi olnud, mis aga ei tähenda seda, et eelnõu ei oleks koostatud tõsiselt ja et seda ei esitletaks tõsiselt.

11:33 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tarmo Tamm, palun!

11:33 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Ma küsin veel kord niisugust asja. Kooseluseadus ja paarkonna seadus ei saaks teie kui juristi seisukohalt koos eksisteerida, need on vastandlikud. Kõigepealt oleks pidanud kooseluseaduse tühistama ja siis oleks võinud selle seaduseelnõuga edasi minna. Kuidas sai juhtuda, et komisjon ei märganud, et need on vastandlikud eelnõud? Kuidas te seda kommenteerite?

11:34 Jüri Adams

Ma olen põhimõtteliselt teiega nõus, et need kaks seadust ei saaks korraga eksisteerida, aga samal ajal ütlen, et tegelikult siiski saaksid. Protsess on ju selline, et kõik rajaneb notarilepingutel. Meil lihtsalt tekivad mitte mingisugust tähtsust omavad seadused. Umbes nagu oli nõukogude ajal: tohutu lasu seadusi, mida polnud kellelegi tarvis ja mille kõik olid ära unustanud. Niisugune situatsioon võib põhimõtteliselt tekkida. Ma ei tea, mis saab edasi.

Mis puutub õiguskomisjonis toimunusse, siis seda ma ei oska kommenteerida, ma olen seal käinud väga vähe. Vabaerakonna fraktsiooni liikmetest osaleb komisjoni töös Külliki Kübarsepp ja kui ta komisjonist tuleb ja räägib, mis seal parasjagu juhtus, siis tavaliselt mulle tundub, et emb-kumb, kas seal toimub midagi täiesti võimatut või ta mõtleb selle välja. Mina ei ole seoses tööga komisjonides midagi nii kummalist mitte kunagi kogenud.

11:35 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Ain Lutsepp, palun!

11:35 Ain Lutsepp

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! Paarkonna seadus on ühiskonnas tekitanud sisulise debati sellel olulisel teemal. Palun, kas te saate lisada veel midagi positiivset – enne te vähesel määral sellest rääkisite –, mida see arutelu on kaasa toonud?

11:35 Jüri Adams

Oeh ... Lugupeetud fraktsioonikaaslane Lutsepp! Ma olen ausalt öeldes väsinud siin puldis olemisest ja rääkimisest ning ammendavat vastust ma niikuinii ei saaks anda. Aga arvan, et põhiline positiivne kogemus on see, et nii meie siin saalis kui ka laiem riiklikult mõtlev avalikkus on mõelnud need asjad enda jaoks tunduvalt selgemaks, ja mitte ainult juriidilis-teoreetiliselt, vaid ka nende ühiskondliku tähtsuse ja arvulise osakaalu seisukohalt. Vähemalt see kasu on minu arvates saavutatud.

11:36 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jaanus Karilaid, palun!

11:36 Jaanus Karilaid

Aitäh juhatajale! Hea ettekandja! Kui suur on see sihtrühm, kelle suhteid tahetakse paarkonna seadusega reguleerida? Ja samas, te olete varem väitnud, et homoseksuaalseid suhteid ei peaks eraldi seadusega reguleerima, nende lepinguid on võimalik notari juures praegugi sõlmida. Ootan siis vastust.

11:36 Jüri Adams

Väga raske on öelda, kui suur see sihtgrupp on. Pole teada, kust on teatud andmed võetud ja mille alusel prognoosid tehtud. Homoseksuaalseid inimesi on Eestis kindlasti tuhandeid. Ma ei tea, mitu tuhat, aga neid on. Kui suur osa nendest võiks jõuda sellise paarisuhteni, mis on piisavalt püsiv, et nende elu hilisemates faasides võiksid nende ette kerkida probleemid, ma ei oska ütelda. Mina olen arvanud, et tõenäoliselt selliste paaride hulk, kes võiksid mingil hetkel jõuda paarisuhte lepingu sõlmimiseni, on mõnesaja ringis, mitte rohkem. Praegu neid lisandub visalt. Aga muidugi on selge, et selles ebaharilikus olukorras, kus enamik notareid on ütelnud, et nemad selliste asjadega ei tegele, ilmselt väga paljud ka kõhklevad.

Nii et senise statistika põhjal – või lihtsalt selle põhjal, mida me teame – on seda osakaalu raske prognoosida. Igal juhul see ei ole kuigi suure hulga inimeste probleem, aga õigus ühisvara lepingut sõlmida, õigus pärida jne peaks ka samasoolistel paaridel olema. Inimesed, kes tunnevad Eestis kehtivaid seadusi paremini kui mina, ongi mulle väitnud, et põhimõtteliselt on notarite tööd reguleerivate seaduste alusel võimalik kõik sellised nüansid notariaalselt tõestatud lepingutes kokku leppida ka ilma ühtegi uut seadust vastu võtmata.

11:39 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Priit Sibul, palun!

11:39 Priit Sibul

Aitäh, austatud Riigikogu aseesimees! Austatud ettekandja, kõigepealt tahan teile tunnustust avaldada. Minu meelest on teie eelnõu puhul tegemist ausa lähenemisega kõnealusele küsimusele – tahetakse ainult samasooliste inimeste suhteid reguleerida. Kooseluseaduse eesmärk on sama, aga seda püütakse laiendada võimalikult paljudele. Ma kahjuks ei pea seda võimalikuks ja nii ei saa ma vastavalt oma isiklikele tõekspidamistele ka rakendamise eelnõu toetada. Mul on aga küsimus teile kui eraõiguse eksperdile. Millised on täiendavad õigused, mis need inimesed vastavalt paarkonna seadusele saaksid? Milliseid selliseid lepinguid nad saaksid sõlmida, mida praegu kaks füüsilist isikut omavahel sõlmida ei saa?

11:39 Jüri Adams

Ma kõigepealt ütlen, et kindlasti ei ole tegu suhete reguleerimisega, vaid õiguste reguleerimisega. "Suhted" on väga mitme tähendusega sõna ja ma seda selles kontekstis kohe mitte ei kasuta. Aga just eelmisele küsimusele vastates ma ütlesin, et nii palju kui mina aru saan, põhimõtteliselt midagi täiesti uut, mida praegu notarite juures teha ei saa, olema ei hakkaks. Kõiki lepinguid saab notarite juures sõlmida.

Paarkonna seaduse eelnõus on kaks osa. Üks on n-õ tüüptingimused. Seadus pakub välja üsna lühikese loetelu asjadest, mis peaks lepingus tingimata kirjas olema. Nende hulka kuulub eelkõige ühisvara režiimi või mõne teise, näiteks lahusvara süsteemi jõustamine, nii nagu need on praegu perekonnaseaduses antud. Edasi, vastastikuse ülalpidamise kohustuse võtmine. Reeglina on silmas peetud olukorda, kui paari teine pool peaks kauaks jääma voodihaigeks või juhtub mingisugune muu tõsine õnnetus. Kolmandaks, seadusjärgne pärimine – mitte testamendijärgne, vaid seadusjärgne pärimine. Viimane on küsimus lapsest niisuguse paariga ühes leibkonnas. Paari teisele poolele peaks laienema meie õiguses traditsioonilised võõrasisa või võõrasema kohustused ja seda mitte ainult lepingu lõppemiseni. Need peavad vastavalt vajadusele ka kaugemale ulatuma. Kõik last puudutav peab olema püsiv, mitte nii, et täna ma tahan tema eest vastutada, aga hops, homme ei taha. Kui on ükskord sellisele eluteele astunud, siis vähemalt lapse täisealiseks ja iseseisvaks saamiseni tuleb kunagi võetud kohustusi täita.

Need on lepingu tüüpelemendid, aga põhimõtteliselt saab seal kokku leppida ka mitmesuguseid muid asju. Mis need muud asjad on, see on eraldi küsimus. Kui kunagi võetakse kokku notarid ja nad selgitavad lahkesti, milliseid punkte inimesed on tahtnud ja saanud lepingutesse panna, siis me võime avastada midagi sellist, mille peale me praegu kumbki ei tule.

11:42 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Austatud ettekandja, teile rohkem küsimusi ei ole. Enne kui pulti tuleb komisjonipoolne ettekandja, peame tegema ühe hääletuse. Nimelt, Reformierakonna fraktsioon on teinud ettepaneku pikendada tänast täiskogu istungit kella 14-ni.

Head kolleegid, panen hääletusele Reformierakonna fraktsiooni ettepaneku pikendada tänast Riigikogu täiskogu istungit kuni kella 14-ni. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt hääletas 58 Riigikogu liiget, vastu 7, erapooletuid oli 8. Oleme tänase täiskogu istungi tööaega pikendanud kella 14-ni.

Läheme edasi. Õiguskomisjonipoolne ettekandja on komisjoni liige Valdo Randpere. Palun!

11:46 Valdo Randpere

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Jüri Adams läheb küll välja, aga enne kui ma alustan ettekannet sellest, mis komisjonis toimus, tahan öelda, et kuna Jüri mind siin mitmel korral nii soojalt ja südamlikult, ütleme, lausa armastusega meeles pidas, siis kinnitan talle, et meie tunded on vastastikused. Jüri, ma armastan sind ka.

Sissejuhatuseks tahan veel ühe asja selgeks teha. Ma arvan, et see läheb küll komisjoni arutelu raamidest välja, aga siin räägiti pikalt teemast "Kooseluseadus *versus* paarkonna seadus".

Kooseluseadus on mõeldud inimestele, kes ei saa või ei taha abielluda. Ei saa või ei taha! Neid, kes ei taha Eestis abielluda, on minu kurvastuseks ka väga palju. 60% lastest sünnib Eestis väljaspool abielu. Paarkonna seadus on mõeldud ainult nendele, kes ei saa abielluda. Ma olen täiesti nõus paarkonna seaduses oleva kirjeldusega, kui lihtne on abielluda: kaks jah-sõna ja allkiri. Paraku inimesed ei taha

neid kahte lihtsat sõna öelda ja eriti ei taha nad kusagile paberile allkirja panna. Seetõttu oleme situatsiooni ees, mille korral minu arvates kooseluseadus on väga hea seadus. Nüüd me aga hakkame rääkima paarkonna seadusest, millel on mõned vead. Võib-olla me puudutame neid, võib-olla mitte. Mina pean igal juhul rääkima teile sellest, mis toimus õiguskomisjonis. Õiguskomisjon arutas paarkonna seadust 9. veebruaril. Kohal olid kõik komisjoni liikmed ja Vabaerakonnast olid selle eelnõu tutvustamiseks kohale tulnud Andres Herkel ja Jüri Adams. Arutelu kerkis üles üsna palju samu küsimusi, mida siin on juba käsitletud. Näiteks arutati, kas paarkonna seadus võiks olla ka sooneutraalne. Selle kohta ütlesid algatajad, et nad ei välista seda, aga ei pea ka vajalikuks. Mõni komisjoni liige kiitis paarkonna seadust selle eest, et see läheb iseenesest kooseluseadusest kaugemale ja võrdsustab paarkonna perekonnaga. Näiteks on eelnõus olemas selline koht – ma loen selle ette, juhaks kui mõni teist ei ole seda leidnud: "Käesolevat seadust kohaldatakse laiendavalt selliselt, et paarkond on käesoleva seaduse sätete kohaldamisel võrdsustatud abieluga ja paarkonna liige abikaasaga." See tekitas küsimusi, aga samas selle eest Vabaerakonna esindajaid isegi kiideti. Küsiti ka selliste intsesti juhtumite kohta, mida Jüri Adams juba kommenteeris – et isa ja poeg või vanaisa ja pojapoeg jne. Selle kohta vastas Jüri Adams ka komisjonis nii, et notari ülesanne on esiteks mitte sõlmida lepinguid, millega üks pool tõmbab teise poole haneks, ja teiseks ei tohi ta sõlmida lepinguid, mis on vastuolus heade tavadega. Iseenesest see jätab minu jaoks natukene küsimuse õhku, sest inimesed võivad ju notareid valida. Ja nii palju, kui on notareid, on ka arusaamu headest tavadest. Mõni notar sõlmiks ühesuguse lepingu, teine notar teistsuguse. Mulle meeldiks, kui seadused oleks konkreetseid ja sisaldaksid sätteid, mis välistaksid toimingud, mida ühiskond heaks ei kiida ning Jüri Adams ja Vabaerakond ka mitte. Selles mõttes ma väga suur väga minimalistliku seadustiku fänn ei ole. Ma eelistan detailsemat lähenemist.

Küsi ka perekonna mõiste kohta. Nagu Jüri Adams tänagi ütles, seda on keeruline defineerida. Eks ta nii vist olegi. Oli ka küsimus nendesamade santehnikute kohta, aga mitte selles vormis, nagu Gräzin siin saalis küsis, vaid uuriti, kas ka mitu inimest võiks sellise lepingu sõlmida, näiteks kolm-neli inimest. Vastati, et võib-olla tulevikus küll – midagi ei saa välistada. Mis on täna tabu ega ole kuigi populaarne, ei pruugi seda millalgi enam olla. Jumal teab, mis tulevik toob.

Küsi, miks ei ole paarkonna seaduse rakendusakte ja sotsiaalseid tagatisi näiteks Kaitseväes teenivate naispaaride ühe osalise surma puhuks või muudel juhtudel. Vastuseks saime, et ei olegi vaja kõiki küsimusi ühe hoobiga lahendada. Küllap need lahendatakse eraldi seadustega tulevikus või lahenevad need iseenesest. Veel oli täna siin saaliski kõlanud küsimus, mis saab neist, kes on kooselulepingu juba sõlminud, kui kooseluseadus kehtetuks tunnistatakse. Selles algatajad probleemi ei näinud, sest nad arvasid, et sõlmitud lepingud jäävad kehtima. EKRE esindaja küsis midagi Usbeki lammaste kohta, olen endale selle üles märkinud, aga kahjuks ei mäleta, mis küsimus see täpselt oli. Üks küsimus oli natukene ebaharilik, aga sellised need küsimused vahel on: mis juhtub, kui üks paarkonnana elavast samasooliste paarist läbib soovahetusoperatsiooni? Põhimõtteliselt võimalik juhtum, aga keegi ei osanud anda head vastust, mis siis täpselt saab. Elu ongi tõenäoliselt fantaasiarohkem kui meie õiguskomisjonis.

Peale kõiki neid küsimusi ning sisukat ja toredat arutelu tehti järgmised menetluslikud otsused: võtta eelnõu täiskogu istungi päevakorda 16. veebruariks (poolt oli 10 komisjoni liiget ja vastu ei olnud keegi, erapooletuid ka mitte), määrata ettekandjaks Valdo Randpere (poolt 9, vastu 0, erapooletuid 0 – üks inimene oli vahepeal ära läinud või ma ise vist ei hääletanud), teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (poolt 10, vastu 0, erapooletuid 0) ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks 2. märts kell 17.

Enne kui ma annan vähemalt Martinile võimaluse küsimus esitada, ütlen nii palju, et mina olin üks, kes hääletas selle eelnõu esimese lugemise lõpetamise poolt. Ma ei teinud seda seepärast, et ma leian, et paarkonna seaduse eelnõu peaks seadusena vastu võetud saama. Nagu Jüri mind läbi nähes aru sai, ma ei arva, et see on väga hea seaduseelnõu. Küll aga leian ma, et eelnõu 151 võiks menetlusse jääda. Me võiksime õiguskomisjonis sellega lähemalt tutvudes tõepoolest mõned asjad sealt kooseluseaduse rakendussätetesse üle võtta või teha kooseluseaduse enda muutmiseks ettepanekuid. Mõned mõtted on siin päris head ja nutikad. Aga samas, nagu ma alguses juba ütlesin, minu arvates Eesti vajab praegu seadust, mis annaks kõigile inimestele, kes ei saa või ei taha abielu sõlmida, võimaluse oma õigussuhteid reguleerida lihtsal ja arusaadaval viisil. Sellepärast ma jään endiselt kooseluseaduse fänniks, aga ma hääletan ka selle poolt, et paarkonna seaduse eelnõu esimene lugemine täna lõpetatud saaks. Aitäh!

11:55 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, hea ettekandja! Teile on küsimusi. Martin Helme, palun!

11:55 Martin Helme

Aitäh, härra asespiiker! Lugupeetud kolleeg! Seesama "ei saa või ei taha" ehk kooseluseadus on meil mitte kehtinud poolteist kuud ja selle aja jooksul on notarid sõlminud umbes 20 lepingut, millest umbes pooled, kümmekond, samasooliste vahel. Me räägime 20 inimesest Eestis, kes on vajanud kooseluseadust, aga tants selle ümber on Eesti poliitikas kestnud üle kahe aasta. Mul on selline küsimus: kas riik tõesti peab seadusandlikul tasemel tegelema 20 inimese probleemiga, eriti kui see on ühiskonda sellisel moel lõhestav?

11:56 Valdo Randpere

Esiteks, ma ei saa seda küll kuidagi teaduslikult põhjendada, sest mul ei ole selle kohta tõendusmaterjali, aga ma olen päris kindel, et kooselulepingu sõlminud paare oleks märksa rohkem, kui seda tantsu ja tralli kooseluseaduse ja selle rakendussätete ümber ei oleks. On ju ka räägitud seaduse tühistamisest. Inimestel puudub kindlustunne, kas kooseluseadus jääb kehtima, kas rakendussätted hakkavad toimima. Võtad ajalehe lahti, loed iga päev mitmesuguseid versioone ja spekulatsioone – selge, et see teeb inimesed ettevaatlikuks.

Teiseks, kindlasti ei käi kooseluseaduse alusel kooselulepingu sõlmimine nii, et lähed marsid notari uksest sisse ja viis minutit hiljem tuled sealt välja, kuna leping on sõlmitud. Sa lähed sinna ja ütled, et tahad sellist lepingut, sa mõtled, kuidas seda teha – see võtab oma aja. Kolmandaks, kooseluseaduse kõige parem omadus on see, et ta esiteks ei võta kelleltki mingeid õigusi ära ja teiseks ei sunni kedagi midagi tegema. Inimesed, kes tahavad seda võimalust kasutada, teevad seda. Ma olen kindel, et aja jooksul saab see väga populaarseks. Me oleme näinud heteroseksuaalsete inimeste mitteabielulist suhet väga populaarsena näiteks Rootsis ja Soomes, kus ka ei ole abielu väga populaarne, aga on võimalik kooselu reguleerida ilma abiellu astumata. See on seal väga populaarne. Ma usun, et Eesti läheb sama teed.

11:57 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Märt Sults, palun!

11:58 Märt Sults

Aitäh, härra eesistuja! Hea Valdo! Ma ei uskunud, et ma sellise küsimuse esitan. Aga küsimus on selline: mis asi paarkonna seaduse eelnõus on sinu arust nii hea, et selle võiks üle kanda teie esitatud eelnõusse? Samal ajal on minul kui koolipapal mure, et teid nagu ei huvita suurt majanduse ega hariduse edendamise, vaid just see kooseluvärk. Millest see tuleb, et kaalukauss on nii tasakaalust väljas?

11:58 Valdo Randpere

Sa esitasid kaks küsimust ja vana sõpruse poolest ma vastan mõlemale. Võin sulle tuua paarkonna seadusest mõned näited, mis on meile juba natuke inspiratsiooniallikaks olnud ja mis võiksid seda olla ka edaspidi, kui me kooseluseaduse rakendussätete kallal töötame. Näiteks § 7 "Paarkond ja laps" defineerib väga üldiselt ja väga avatult, et paarkonna liikmed peavad vajaliku hoolsusega hoolitsema lapse eest, kes peres kasvab. Ma arvan, et see on lapse seisukohalt hea mõte, väga õigustatud seisukoht. Ma usun, et kui kooseluseaduse rakendussätted saavad kunagi vastu võetud, siis üks muudatus võrreldes esimese lugemise läbinud eelnõuga saabki olema see, et sinna tekib peres kasvava lapse eest hoolitsemise kohustus. Teine pluss on registriteema lahendus, mille eest Imre Sooäär siin Jüri Adamsit juba kiitis. Abieluvararegistrit ei hakata ümber nimetama, nagu meie alguses kavatsesime, vaid minnakse edasi sama registriga. Minu meelest väga hea mõte, tõenäoliselt me mõtlesime esialgu selle koha pealt natukene üle. Ja neid punkte on veel.

Teine küsimus oli sul, miks me ei tegele hariduse ja majandusega. Me tegeleme kõigi asjadega, Märt. Ja ei saa nii öelda, et see teema on kuidagi palju tähtsam kui majandus või majandus palju tähtsam kui see. Ma arvan, et majandus kasvab ja õitseb riigis, kus inimesed on üksteise vastu sõbralikud ja sallivad ning kõik tunnevad, et riik toetab ja kaitseb neid teistega võrdselt.

12:00 Esimees Eiki Nestor

Mart Helme, palun!

12:00 Mart Helme

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! See on nii silmakirjalik jutt, et lihtsalt ei ole kommentaare. Te ei võta kelleltki midagi ära?! Varro Vooglaiult ja tema organisatsioonilt võeti ära Luukase missioonipreemia. Kas see ei ole kelleltki millegi äravõtmine? Kas see ei ole poliitiline surve? Kas see on sallivus? Kas see ei ole mingisugune tsensuur? Ma esitan küsimuse, aga nüüd teisest aspektist. Kui kaua kavatsevad Reformierakond ja Sotsiaaldemokraatlik Erakond trikitada seesuguse halva ja ühiskonnas selget vastuseisu tekitanud seadusloomega moel, mis sisuliselt seab enamiku rahvast fakti ette, et nad peavad alla neelama neile väga ebameeldivad asjad?

12:01 Valdo Randpere

Nüüd ma sain esiteks targemaks. Ma eeldan, et sa tead, millest sa räägid, kui sa ütled mulle, et Varro Vooglaiult võeti ära Luukase missioonipreemia. Mina ei teadnud seda ausalt öelda. Mina mäletan seda hetke, kui see talle anti. Sellest oli juttu, aga ma ei ole kuulnud, et see oleks ära võetud. Aga võib-olla on, ma ei julge sinuga vaielda. Sel juhul on see väga kurb.

Aga mis puutub sinu juttu trikitamisest, siis see on tegelikult seesama. Me jõuame jälle tagasi algusse, et kooseluseadus on sooneutraalne, see ei tee inimestel vahet. Kõik Eesti inimesed, kõik meie kallid kaaskodanikud – meid ei ole väga palju – võiksid saada riigi käest tuge ja toetust ja kaitset. Ja sellepärast ma ei leia, et see seadus on halb. Ma arvan, et need, kes on selle seaduse vastu olnud, on käitunud variserlikult, rünnates seda seadust tihti just põhjendusega, et see annab heteroseksuaalsetele inimestele võimaluse reguleerida oma kooselu. Tegelikult südames ollakse aga selle vastu, et homoseksuaalid saavad seda teha. Ja nüüd me oleme siin jõudnud diskussioonini, kas on ausam teha homoseksuaalsetele inimestele mingi eraldi seadus ja kas see teine variant on kuidagi ebaaus. Minu arvates ei ole see teine variant ebaaus.

Ma olen algusest peale toetanud kooseluseadust selle pärast, et see on sooneutraalne. Ma ei näe selles mingit probleemi ja ma arvan, et sina ka tegelikult ei näe selles probleemi, kui heteroseksuaalsetel inimestel on võimalik oma kooselu muudmoodi registreerida kui abielludes. Aga ettekäändena on seda muidugi hea kasutada ja rääkida trikitamisest ja millest iganes. Üks kord veel: see seadus ei võta kelleltki midagi ära. Mina elan oma elu ja vaatan, et ma saan sellega kuidagi hakkama. Miks ma peaksin väga südant valutama selle pärast, kuidas keegi teine mu kõrval elab või kellega ta elab? Mis see minu asi on? Miks peaks riik andma mingeid moraalseid hinnanguid inimeste kooselule? Miks?

12:03 Esimees Eiki Nestor

Martin Helme.

12:03 Martin Helme

Aitäh, härra spiiker! Hea esineja! Loomulikult võtab see meilt kõigilt midagi ära. See ühiskonna dekadentsi langemine võtab meilt tuleviku ära. Aga mul on konkreetsem küsimus. Sa libisesid mööda sellest, kuidas ikkagi paarkonna seadus ning kooseluseadus ja kooseluseaduse rakendamise seadus koos kehtida saaksid. Kas ma saan õigesti aru, et teil on plaanis paarkonna seadus sulatada kokku kooseluseaduse rakendamise seadusega? Sel juhul on meil praeguse keerutamise tagajärjel jätkuvalt kõneks eelnõu 114 ehk kooseluseaduse rakendamise eelnõu ja paarkonna seaduse eelnõu on lihtsalt üks väike, ma ei tea, tiibmanööver või mida iganes.

12:04 Valdo Randpere

Aitäh, Martin! Sa oled asjast peaaegu õigesti aru saanud. Seda on siin mitu korda välja öeldud ja täitsa imelik oleks, kui sa ei oleks sellest aru saanud. Me ei ole sellest mingit saladust teinud, aga ma kordan veel kord üle: me tahamegi paarkonna seadust. Mina isiklikult näiteks toetan selle esimese lugemise lõpetamist just sellepärast, et ma leian, et selles on osasid, mis võiks olla täiesti implanteeritud ehk eesti keeli lülitatud kooseluseaduse rakendussätetesse või ka kooseluseadusse endasse

muudatusettepanekutena. Ma olen seda juba öelnud ja seda on ka eelmised küsijad märkinud. Nii et selles ei ole midagi halba ega midagi salajast, kui me teistest eelnõudest leiame mõtteid, mille peale me ise ei ole tulnud, aga mille arvestamine annab meile parema seaduse.

12:05 Esimees Eiki Nestor

Jaanus Marrandi, palun!

12:05 Jaanus Marrandi

Täna! Lugupeetud komisjoni kaasettekandja! Ma tahan uurida, kas te komisjonis seda ka arutasite, et tegelikult kaotab nii pikalt käinud vaidlus justkui oma sisulise mõtte. Väga sümptomaatiline oli üks eelmine küsimus, kus väideti, et kelleltki on midagi ära võetud. Näiteks toodi Varro Vooglaid, kellelt on ära võetud mingisugune preemia. Aga tegemist on ju eraannetajate erapreemiaga. Nemad annavad ja võtavad preemiaid, nagu tahavad. See ongi nagu mõttetasandi küsimus, kuidas nendest seadustest ja nendest teemadest aru saadakse. Tegelikult on oluline see, mida me seadusloome kaudu saame ühiskonnale anda ja missugust mõtlemist võib-olla ka piirata. Mingisugusel mõttetasandil ei olegi nagu võimalik vaielda ega asjadest üldse aru saada.

12:06 Valdo Randpere

Jah.

12:06 Esimees Eiki Nestor

Henn Põlluaas, palun!

12:06 Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud sõnavõtja! Ma mainisin juba eelmist küsimust esitades, et küsimus ei ole ei demokraatias, sõnavabaduses, kellegi kaitsmises, inimõigustes ega ükskõik milles muus, millesse te püüate seda algatust rüütada. Küsimus on moraalil ja eetikas ja kõigesse sellesse suhtumises. Aga minu küsimus on paarkonna seaduse jõustumise kohta. Viimane paragrahv ütleb, et kooseluseadus tunnistatakse kehtetuks. Mis vangerduse te nüüd teete, kui kooseluseaduse rakendamise seaduse eelnõu ikkagi läbi pressida üritate?

12:07 Valdo Randpere

Aitäh, hea küsija! Nagu sa ise ka tead, elus tuleb harva ette perfektseid asju. Ka paarkonna seadus ei ole perfektne ja selle § 11 on selle kõige nõrgem lüli. Aga kuna ei ole võimalik esimest lugemist niimoodi poolikult lõpetada, et pool eelnõu lõpetame ja teise poole lükkame tagasi, siis minu ettepanek on lõpetada kogu eelnõu esimene lugemine ja seejärel noppida sellest välja parimad osad, millega võime edasi minna. Nende parimate osade hulka kindlasti ei kuulu kooseluseaduse tühistamise ettepanek.

12:08 Esimees Eiki Nestor

Jaak Madison.

12:08 Jaak Madison

Aitäh! Hea ettekandja! Kui esitatakse opositsiooni või Riigikogu liikmete algatatud eelnõusid, mis mõjutavad mingil määral riigieelarve tulusid ja kulusid, maksude määrasid jne, siis eelkõige Reformierakond armastab väga palju pöörata tähelepanu sellele, kui palju mingisugune muudatus maksma läheb ja kust leitakse vahendid ühe või teise muudatuse elluviimiseks. Ma eeldan, et Reformierakond on väga hoolas ja täpne olnud ka selle seaduseelnõuga seotud taustauuringuid tehes. Kuidas see seadus ikkagi mõjutaks ühiskonda ja kui paljusid inimesi see probleem puudutab? Kahjuks eelmine ettekandja härra Adams ei osanud nende inimeste arvu öelda, kuid Vabaerakonna fraktsioon on tunduvalt väiksem kui Reformierakonna oma, kellel on väga suur võimekus uuringuid teha. Äkki oskate mingite uuringute alusel öelda, kui paljusid inimesi mõjutaks paarkonna seadus ja kui paljud oleksid valmis sõlmima paarkonna seaduse alusel lepingu või mille iganes?

12:09 Valdo Randpere

Esiteks, uuringuid ei ole ka meie teinud. Me oleme küll küsinud Vabaerakonna fraktsiooni käest mõnede eelnõu osade kohta, mis see maksumus võiks olla, näiteks kui suured võiksid riigi kulud olla, kui kooseluseadus tühistatakse. Aga seda vastust te teate. Nende arvates sõlmitud lepingud jääksid kehtima ja mingit otsest kulu ei tekiks. Kui palju võiks olla inimesi, kes kasutaksid paarkonna seadust selleks, et oma õigusi selle alusel realiseerida? Ma arvan, et vastus oleks kusagil nulli ja 3000 vahel.

12:10 Esimees Eiki Nestor

Andrei Novikov, palun!

12:10 Andrei Novikov

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja, tahan teie arvamust küsida. Mis te arvate, kui palju võiks paarkonna seadus nõuda rakendusakte? Nimelt tunnistas eelnõu algataja omal ajal, kui kooseluseadus vastu võeti, et kooseluseaduse üks suur miinus on, et see nõuab tohtu palju rakendussätteid, mis viitab halvale õigusloome tavale. Kui palju võiks teie hinnangul paarkonna seaduse puhul rakendusakte vaja minna?

12:10 Valdo Randpere

Aitäh! See on vaata et üks kõige paremaid küsimusi, mis ma siin praegu kuulnud olen. Aga seal on üks loogikaviga. Jah, kooseluseadusele heidetakse ette seda, et rakendusaktid tuleb üldse vastu võtta, paarkonna seaduse puhul aga väidetakse, et rakendussätteid ei lähe üldse vaja. Minu arvates neid oleks vaja küll. Selle loogika järgi me võiksime ju kogu debati kooseluseaduse rakendamise seaduse üle pooleli jätta ja öelda, et kooseluseadus kehtibki ilma rakendussäteteta. Kui paarkonna seaduse puhul saaks nii teha, siis saaks nii teha ka kooseluseaduse puhul. Aga ma ei usu, et see hea oleks. Seadus peab ikkagi andma suhteliselt konkreetseid juhiseid, kuidas midagi teha, kuidas inimesed peavad käituma, mida notarid võivad teha, mida ei või. Ma enne natukene peatusin sellel. Nii et ma arvan, et ka paarkonna seadus iseenesest nõuaks tulevikus kindlasti rakendussätteid ja mitte vähem mahukaid kui kooseluseadus.

12:11 Esimees Eiki Nestor

Uno Kaskpeit, palun!

12:11 Uno Kaskpeit

Aitäh, härra eesistuja! Austatud ettekandja! Kust see arv 3000 tuleb, millisest uuringust? Siin on räägitud, et neid inimesi võib Eestis olla 1–2%. Minu arust 1–2% teeb kokku tunduvalt suurema arvu. Kust kohast see 3000 või 3500 tuleb?

12:12 Valdo Randpere

See on isiklik hinnang, kuna mu käest seda küsiti. Ma ütlesin ka, et mingit uuringut ei ole tehtud. Ma arvan, et null kuni 3000 inimest võib-olla kasutaks paarkonna seadust. Ega keegi ei suuda täpselt vastata enne, kui me praktikas näeme, mis pärast selle seaduse jõustumist juhtub. Ma arvan, et kellelgi ei ole paremat vastust anda. Nagu ma juba ütlesin, kooseluseadust kasutatakse tõenäoliselt rohkem, kui see oleks nn stabiilses olukorras – kui rakendussätted oleks vastu võetud, keegi ei nõuaks selle tühistamist ja ühiskond aktsepteeriks seda. Inimestele meeldib stabiilsus. Ma arvan, et paljudele inimestele meeldib juba kooseluseadus ka, sest nad on näinud, et tegelikult selle jõustumine midagi hullu ühiskonnas kaasa ei toonud.

12:13 Esimees Eiki Nestor

Viktor Vassiljev, palun!

12:13 Viktor Vassiljev

Aitäh, härra juhataja! Hea Valdo! Mulle on teada, et üldise arusaama kohaselt on homoseksuaalseid inimesi igas populatsioonis umbes 3%. Kui silmas pidada kogu LGBT rühma, võib kokku saada kuni 5%, pluss inimesed, kes lihtsalt tunnevad huvi – niisuguseid kõrvalt kiibitsejaid võib ka olla umbes sama palju. Nii et neid inimesi pole palju ja see küsimus, mida me siin arutame juba teist aastat, võiks

huvitada, ma ei tea, 10% elanikkonnast. Võib-olla 90% jaoks on see jumalast savi ja Eesti elule on niisugusel kooselul sama palju mõju kui lendoravate suguelul. Aga ometi on õnnestunud kaks aastat ühiskonda lõhestada. Milleks seda on tehtud? Kusjuures isegi LGBT-inimesed on asja vastu huvi kaotanud, rõdu on tühi, aga see jutt ikka jätkub.

12:14 Valdo Randpere

Aitäh! Nüüd ma tahan sulle küll meelde tuletada, et parkonna seadust me oleme arutanud ainult kaks nädalat. Nii et ära üle dramatiseeri, kahest aastast pole juttugi. Aga kui sa küsid, miks see diskussioon ja miks see lõhe – mis iganes väljendeid sa kasutasid –, siis tantsimiseks on ikka kahte partnerit vaja. Ning sõdimiseks on vaja ka seda poolt, kes on väga vastu. Ma ei heida sulle seda ette, et sa oled algusest peale tulihingeliselt olnud kooseluseaduse vastu, ära siis sina ka küsi minu käest, miks ma selle poolt olen.

12:15 Esimees Eiki Nestor

Aitäh komisjonipoolsele ettekandjale! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Andres Herkel Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel, palun!

12:15 Andres Herkel

Härra esimees! Austatud rahvaesindajad! Seda juttu peaks alustama kirjandusklassikut parafraseerides, et kui Vabaerakond Riigikokku jõudis, oli kooseluseadus juba vastu võetud. Aga erinevalt eelkõnelejast, komisjonipoolsest ettekandjast, arvan mina, et erisooliste ja samasooliste regulatsiooni panek ühte seadusesse on väga paljude suurte kontseptuaalsete segaduste alus. Need on täiesti erinevad inimrühmad, nad vajavad tõenäoliselt ka erinevaid regulatsioone ja see on suur probleem.

Ma olen kuulnud, et mõnigi rahvaesindaja on püüdnud kooseluseadust ühiskonnas põhjendada niiviisi, et sellega lahendatakse kümnete, võib-olla ka sadade ja tuhandete erisooliste paaride probleeme. No ei ole see nii! See on ikka pigem nii, et sellega tuuakse samasooliste paaride problemaatika esile, ja seda poleks tohtinud algusest peale varjata. Võinuks julgelt öelda, et me tahame just nimelt seda probleemi lahendada.

Kogu see temaatika paneb mind mõtlema selle peale, mida me rahvaesindajatena siin ei tohi teha. Ja üks asi on tõepoolest see, et me ei tohi ühiskonda lõhestada. Aga kooseluseadus on ühiskonda lõhestanud. Semantilises mõttes nii paradoksaalne, kui see ka ei ole, kooseluseaduse arutelu on olnud lõhestava toimega ja kindlasti oleks saanud seda asja teha ka teisiti. Teiseks, ei tohtinuks luua olukorda, kus üks Riigikogu koosseis võtab regulatsiooni vastu ja pärandab selle saba teisele Riigikogu koosseisule, et olge head, nüüd te peate seda ja teist tegema. Ma väga tahan, et praegune Riigikogu koosseis millegi niisugusega hakkama ei saa.

Ka kolmas küsimus puudutab Riigikogu tööd. Minu meelest peaks see töö ka õiguskomisjoni tasemel olema hoopis teistsugune ja hoopis rohkem ühisosa otsiv. Algusest peale ma tunnetasin seda probleemi siis, kui siin käidi ringi rakenduseseaduse mingi projektiga ja hakati küsima allkirju. Ma ütlesin, et me võiks nagu rääkida, kuidas seda kõike teha, et meil on Jüri Adams ja istume maha ja arutame, millisel kujul see eelnõu olla võiks. See on ju väga oluline küsimus. Siis aga meilt enam allkirju ei küsitud. See on selline üldisem koostöö problemaatika.

Jah, avalikus ruumis kipub kõik taanduma pigem kas-küsimusele – kas jah või ei –, mitte kuidas-küsimusele. Vabaerakonna taotluse selle seaduseelnõu puhul võiks lühidalt kokku võtta tõdemusega, et me peame oluliseks just nimelt kuidas-küsimust. Mitte nii, et meie ette tuuakse üks lahendus ja öeldakse, et kõik, kes seda ei toeta, on vihkajad või ajast maha jäänud või kuidas need süüdistused kõik kõlasidki. Selle taustal on olnud häirivalt palju sildistamist. Täielikult on kõrvale jäetud kuidas-küsimus. Meie eelnõu on aidanud kuidas-küsimust esile tuua.

Lõpuks aga nendest ohtudest, mis õhus on. Me oleme praegu olukorras, kus Euroopa väärtusruumi maine meie ühiskonnas on väga habras, ometi seostatakse seda teemat kas-küsimuse kaudu kogu Euroopa väärtustega. See on väga kontraproduktiivne ja isegi mingis mõttes ohtlik meie julgeolekule. Eelmisel nädalal ma sain siin sellise kogemuse, et esinenud välispoliitika arutelul ja lõpetanud selle umbes niisuguste sõnadega, et meie riigi ja rahva huvides on olla koos Euroopaga ja Euroopa väärtusi silmas pidada, hakkasin saama ootamatult palju päris kurje meile valijatelt, kes kuidagi seovad Euroopa väärtusi selliste seaduste nagu kooseluseadus jõuga läbisurumisega.

Meil ei ole vaja ühiskonna lõhestamist ja osa inimeste tõukamist Venemaa poolt praegu kultiveeritava

väärtussüsteemi poole. See on väga halb. Vabaerakond on väga üllatunud, et üks Riigikogu suurematest erakondadest on läinud ühe äärmuse poole, sotside poole, teine võib-olla natukene EKRE poole. Meie üksi seda keskpörandat siin kehastamegi. Oleme püüdnud seda ka selle eelnõuga teha. Aitäh!

12:20 Esimees Eiki Nestor

Palun, Martin Helme Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel! Kolm minutit lisaega.

12:20 Martin Helme

Üle-eelmine ettekandja ütles, et kooseluseadus või ka kooseluseaduse rakendusaktidega kokku seotav paarkonna seadus ei võta kelleltki midagi ära. Ameerikas tehti 2012. aastal sotsiaalteaduslik uuring "How different are the adult children of parents who have same-sex relationships?" ehk tõlgituna "Kui erinevad on täiskasvanuna lapsed, kellel on samast soost vanemad?". Kui on tavalised, traditsioonilised perekonnad, siis 17% lastest saab sotsiaaltoetusi, samasooliste vanemate lastest 69%. Töötus: traditsioonilisest perest laste puhul, kui nad suureks saavad, on 8% töötud, samasooliste paaride lastest 28%. Aga mis kõige hullem: seksuaalne kuritarvitamine ühe vanema või tema partneri poolt on tavaperekondadest registreeritud 2%-s, samasooliste vanematega peredest 23%-s. Kogu homoagenda, kogu see kooseluseaduse propaganda võtab ühiskonnalt tuleviku ära. See võtab lastelt tuleviku ära, hävitab normaalsust, defineerib normaalsuse ümber.

Eelkõneleja viskas õhku sõna "äärmus" – ühed on ühes äärmuses, teised teises äärmuses. Päril see ei ole. Äärmuslased on need, kes tahavad pea peale pöörata aastatuhandeid kestnud traditsioonid ja hävitada nurgakivi, mis on alati kandnud kõiki ühiskondi – see on päris perekond, kuhu kuuluvad ema, isa ja nende lapsed. Need on äärmuslased. Inimesed, kes kaitsevad igas ühiskonnas ja kõikides kultuurides kandvat nurgakivi, ei ole äärmuslased. Lihtsalt nii on.

Mis on meie probleem paarkonna seaduse puhul? Täpselt samamoodi nagu Priit Sibul, tahan ka mina teha kumarduse Vabaerakonnale selle eest, et vähemalt on paarkonna seadus aus. Ta räägibki samasooliste inimeste kooselu riiklikust reguleerimisest. Sinna juurde ei valetata avalikkusele näkku, et me tegeleme kõigi inimeste elu paremaks tegemisega. Aga küsimus ongi ühes lihtsas asjas: kas sellele väga-väga väikesele seltskonnale, kelle ühiskonnas moodustavad samast soost paarid, ja sellest veel palju väiksemale seltskonnale, kes tahavad oma kooselu lepingutega reguleerida, on seadust vaja või ei ole. Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna seisukoht on, et vähemuse probleemidega tegelemiseks ei ole eraldi seadust vaja. Nende mõnekümne või isegi mõnesaja inimese kooselu reguleerimiseks ei ole vaja eraldi seadust, eriti kui selle seaduse hind ühiskonnas on demokraatia, sõnavabaduse ja südametunnistuse vabaduse represseerimine, nagu me seda oleme näinud kooseluseaduse ja selle rakendamise seaduse eelnõu menetlemise käigus. Eriti hull on, kui selle hind on sisuliselt demograafiapoliitika kokkukukkumine, mis käib käsikäes perekonna institutsiooni lõhkumisega, ja kui selle hind on ühiskonna täielik lõhestumine. Kuna paarkonna seaduse eelnõu sisu on ikkagi samasooliste isikute omavaheliste suhete reguleerimine, siis Konservatiivne Rahvaerakond seda ei toeta ja teeb ettepaneku see esimesel lugemisel tagasi lükata. Aitäh!

12:24 Esimees Eiki Nestor

Rohkem fraktsioonide esindajate sõnavõtusoove ei ole. Komisjoni ettepanek on eelnõu esimene lugemine lõpetada. Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni ettepanek on eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Seda ettepanekut on meil vaja hääletada. Palun, Martin Helme!

12:24 Martin Helme

Konservatiivne Rahvaerakond palub enne hääletust kümme minutit vaheaega.

12:25 Esimees Eiki Nestor

Vaheaeg. Jätkame kell 12.35.

V a h e a e g

12:35 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni ettepaneku eelnõu 151 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt oli 14 Riigikogu liiget, vastu 55, erapooletuid 1. Ettepanek ei leidnud toetust. Eelnõu 151 esimene lugemine on lõppenud. Määrán eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 2. märtsi kell 17.

5. 12:36 Kooseluseaduse kehtetuks tunnistamise seaduse eelnõu (149 SE) esimene lugemine

12:36 Esimees Eiki Nestor

Alustame Riigikogu liikmete Dmitri Dmitrijevi, Erki Savisaare, Jaanus Karilaidi, Mart Helme, Martin Helme, Märt Sultsi, Olga Ivanova, Peeter Ernitsa, Raivo Põldaru, Siret Kotka, Uno Kaskpeiti ja Vladimir Velmani algatatud kooseluseaduse kehtetuks tunnistamise seaduse eelnõu 149 esimest lugemist. Algatajate ettekande teeb Jaanus Karilaid.

12:36 Jaanus Karilaid

Head kolleegid! Tõesti, 23. novembril esitasid Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna ja Eesti Keskerakonna saadikud kooseluseaduse kehtetuks tunnistamise seaduse eelnõu. Tegime 9. detsembril ka kirja õiguskomisjonile, milles palusime kooseluseaduse kehtetuks tunnistamise seaduse eelnõu võimalikult kiiresti menetleda, kuna me nägime ette, et 1. jaanuariks 2016 ei jõua parlament kokkuleppele ja rakendussätteid vastu ei võeta.

Eelnõu seletuskiri on olemuselt väga lihtne. Kooseluseaduse vastuvõtmisega eelmisel aastal ühiskonna liitmise asemel hoopis lõhestati ühiskonda. Kuna seaduse korrektseks vastuvõtmiseks puudus eelmises Riigikogu koosseisus vajalik häälte hulk, siis pidi praegune koosseis võtma vastu veel eraldi seaduse selle rakendamiseks. Rakendussätete vastuvõtmine on samuti takerdunud ning need, kes hääletasid omal ajal seaduse vastuvõtmise poolt, ei taha nüüd enam oma seadusandlikku tööd lõpuni viia. Selline halb õigusloome praktika ning määramatus võib tuua kaasa mitmeid kohtulahendeid ja kulusid maksumaksjale. Kooseluseaduse tühistamisega soovime tekitatud segaduse lõpetada ning taastada endise, ühiskonna enamust rahuldava olukorra. Kooseluseadusel oli üllas motiiv suurendada ühiskonnas sallivust, mida on väga selgelt ka deklareeritud, aga tegelikult on see hoopis suurendanud sallimatust. Peale selle on väga kaalukas parlamendi erakond IRL 2014. aastal väitnud, et kooseluseaduse järele puudub vajadus, sest peaaegu kõik selle valdkonnad on juba kehtivates seadustes õiguslikult reguleeritud.

Nagu me teame, valvavad meie õigusloome üle president ja õiguskantsler, aga väga kaalukal kohal on ka justiitsminister, kes peab vaatama, et meie õigusloome oleks kvaliteetne, läbipaistev, arusaadav, eesmärgipärane jne. Alles hiljuti, kui me arutasime siin rakendussätete vastuvõtmist, pidi küsimustele vastama ka justiitsminister, Isamaa ja Res Publica Liitu kuuluv Urmas Reinsalu. Ja mida ta siis väitis nende rakendussätete kohta? Tsiteerin Urmas Reinsalu: "Ma pean tunnistama, et see on unikaalne olukord. Võiks ju arvata nõnda, et rakendusseadus on nagu saba ja pea on subjekt ehk suur loom on kooseluseadus ise. Rakendusseadus oma mahult on suurusjärgu võrra suurem kui kooseluseadus ise ja paradoksaalselt muudetakse kooseluseaduse rakendamise seadusega ka kooseluseadust ennast. Seda võib ju teha, aga see on üsnagi hämmastav õigusloome. Pigem peaks rakendusseadus või rakendusakt olema üksnes tehniline tee, kuidas viiakse ellu baas- või emaseaduses kindlaks määratud taotlust." Kokkuvõtlikult öeldes tuleb välja, et see kooseluseadus, mis 2014. aastal vastu võeti, ei olegi nagu baasseadus. Baasseadus on alles tulemas, seda muudetakse. Tekkinud on õiguslik segadus, parlamendi maine on kahjustunud, ühiskonnas on eri leeride poliitilised suhted teravnenud, ühiskond on lõhestunud. Ettepanek on tunnistada kooseluseadus kehtetuks ning alustada debatti hoopis soliidsemalt ja kokkuleppelisemalt. Aitäh!

12:41 Esimees Eiki Nestor

Küsimused algatajatepoolsele ettekandjale. Igor Gräzin, palun!

12:41 Igor Gräzin

Hea ettekandja! Ma olen sinuga täiesti nõus, kogu see kooseluseadus on suur eksitus ja õudne uni. Aga hinnanguliselt on meil praegu umbes 100 liigset seadust ja nendest 20 on otseselt rumalad. Kas sa pead

siis juriidilis-tehniliselt otstarbekaks, et me hakkame kõiki neid liigseid ja rumalaid seadusi ükshaaval tühistama? See võtab sama palju aega kui omal ajal nende kehtestamine ja siis meil selleks õigeks seadusloomeks enam aega ei jäägi. Mul on tehniline küsimus: kas on otstarbekas luua traditsioon ja pretsedent, et minevikus vastuvõetud seadusi hakatakse ükshaaval likvideerima või parandama?

12:41 Jaanus Karilaid

Aitäh! See oleks väga huvitav idee, kui hakata tegema nimekirja rumalatest seadustest. Ma arvan, et me läheksime siin vaidlema ja kokkulepet, konsensuslikku kokkulepet, millised seadused on rumalad, millised toimivad ühiskonnas, millised on õiglased ja millised on ebaõiglased, me parlamendis muidugi ei saavuta. Ma viitan ka endisele õiguskantslerile Allar Jõksile, kes on väitnud, et kuni me rakendussätteid pole vastu võtnud, ei kehti ka eelmine, 2014. aastal vastuvõetud seadus. Praegusel juhul ei riivata kellegi ootusi ega õigusi.

12:42 Esimees Eiki Nestor

Heimar Lenk, palun!

12:42 Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Sa oled asja põhjalikult uurinud, kui tuled välja ettepanekuga seadus tühistada. Kas sa võid öelda, mis mulje on sulle jäänud, miks Reformierakonnal seda seadust nii väga vaja on? Kelle tellimus see on?

12:43 Jaanus Karilaid

Eks selle üle on siin parlamendis paljud oma pead vaevanud ja on mitmesuguseid hüpoteese ja spekulatsioone, miks just Reformierakond kooseluseadust nii meelega läbi surub. See, et sotsiaaldemokraadid seda toetavad, ei ole üllatav, sest sotsiaaldemokraadid toetavad alati kõike, mida Reformierakond palub. See, et IRL on praegu teelahkmel – IRL on oma olemuselt väärtuserakond ja ma loodan, et IRL ulatab selles küsimuses Keskerakonnale oma abistava käe. Mis on Reformierakonna motiivid? Ma ei hakkaks spekuloida, mul ei ole fakte, aga oma nägemus meil selle kohta on.

12:43 Esimees Eiki Nestor

Martin Helme, palun!

12:43 Martin Helme

Aitäh, härra spiiker! Hea kolleeg! Mul on umbes sama küsimus, mis mul oli eelmise eelnõu arutelu ajal. Kas sinu hinnangul on võimalik, et me hääletame korraga kooseluseaduse rakendusaktide poolt, paarkonna seaduse poolt ja kooseluseaduse tühistamise poolt? Kui pikalt on võimalik korraga kolmel toolil istuda?

12:44 Jaanus Karilaid

Miks paarkonna seaduse eelnõu menetlus täna edasi läks? Eks see on ka üks Reformierakonna poliitoloogiline võtte, millega püütakse saada vabaerakondlaste häält oma kooseluseadusele. Alguses peibutatakse neid sellega, et me võtame parima osa teie seadusest üle. Aga nagu ma Valdo Randpere jutust aru sain, võetakse sealt üle ainult mingid detailid. Seaduse algatamine iseenesest pole ju mingi patt, eks see tekitab parlamendis debati. Küsimus on selles, millised seadused vastu võetakse ja kes millise seaduse poolt hääletab. Me peame ikka seda jälgima.

12:44 Esimees Eiki Nestor

Mihhail Stalnuhhin, palun!

12:45 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Hea Jaanus! Tuletades meelde, millega me oleme siin Riigikogus aastaid tegelnud, siis äkki teeme sellise rumala seaduse kehtetuks tunnistamise seaduse. Võtame kolleeg Gräzini kampa,

ta teeb meile selgeks, milline seadus on rumal ja milline ei ole. Hakkamegi sellega tegelema, aga juba süsteemselt. Mitte nii, et oleksid pretensioonid, miks ükshaaval, miks mitte 20 korraga jne. See on Igoril minu arvates igati positiivne ettepanek.

12:45 Jaanus Karilaid

Jah, ma olen nõus. Igor Gräzini ma igal juhul kaasaksin töörühmadesse. Alles hiljuti, kui siin tekkis küsimus, kuidas saada tagasi presidendi ametiraha või Tartu Ülikooli varad Voronežist, olid tal väga huvitavad mõttekäigud. Kui Igoril on mõtte teha nimekiri Eestis kehtivatest halbade seadustest, siis olen igati nõus temaga paljudel teemadel arutlema – kas see on siis tulumaksuseadus, kas see on meie nõrk eluasemepoliitika, kas see on meie regionaalpoliitika, olematu majandus- või väga nõrk välispoliitika. Ma arvan, et Igoriga me sel teemal kindlasti räägime.

12:46 Esimees Eiki Nestor

Jaak Madison, palun!

12:46 Jaak Madison

Aitäh! Hea ettekandja! Ma küsin sellise nurga alt. Hääletus tuleb sellise seaduse tühistamise üle, mis on tekitanud ühiskonnas just nimelt väga suur pingeid, vastuolusid, sest üks teerull, mis esindab väga selgelt vasakäärmuslikku ideoloogiat, tahab survestada 80% inimesi millegagi nõustuma. Rahva lootuseks siin saalis on kindlasti Vabaerakond uue jõuna, värske erakonnana, kes tuli siia uut poliitilist kultuuri looma, ja ka IRL, kes on maailmavaatelt konservatiivne partei. Mis sõnum on sul praegu just nimelt nende kahe erakonna valijatele, kes vaatavad otseülekannet Riigikogu veebilehelt? Mismoodi nad peaksid hindama Vabaerakonna ja IRL-i hääletust selle tühistamise seaduse eelnõu üle?

12:47 Jaanus Karilaid

Väga hea küsimus selles mõttes, et kutsuda nagu IRL-i ja Vabaerakonna valijaid toetama Keskerakonda, kui on näha, et Vabaerakonna ja IRL-i saadikud ei suuda teha seda tööd, mida nad on valijate poolt kutsutud tegema. Igal juhul on muljet avaldav, kuidas Reformierakond on suutnud ümber sõrme mässida ka Vabaerakonna. Me nägime, kuidas nad 16-aastastele hääleõiguse andmisel kinkisid oma kaks või kolm häält, kuigi meie rääkisime ju sellest, et kui me anname 16-aastastele hääleõiguse, siis võiks anda ka kandideerimisõiguse. Siin Vabaerakond nagu ei teinud koostööd. Aga Vabaerakonda ma suhtun ikkagi veel väga positiivselt, sest Vabaerakonna liige Jüri Adams on meie eelnõule rohelist tuld näidanud ja öelnud, et tegemist on mõistliku eelnõuga, et me peaksime kooseluseaduse kehtetuks tunnistama.

12:48 Esimees Eiki Nestor

Igor Gräzin, palun!

12:48 Igor Gräzin

Ma jätkan sealt, kust Jaak natukene juba alustas. Kõigepealt tahaksin tõrjuda süüdistusi, et vaat Reformierakond on see teine, kolmas, neljas. Kooseluseadus on Reformierakonna kui erakonna seisukohalt ükskõik, me ei ole ei poolt ega vastu. Meil on inimesed, kes on poolt – neid on palju –, ja meil on ka neid, kes on vastu. Ja ongi kõik. Siin ei ole mitte midagi, mis oleks seotud koalitsioonileppe, meie alustõdede või millegi muu sellisega. Kuid ma tahan su käest siiski küsida ühte asja, sest vaat selles küsimuses me oleme sinuga absoluutselt ühel meelel, st selle seaduse sisu osas. Ütle mulle, palun, kuidas sina kui ka parempoolse erakonna esindaja – me mõlemad oleme ju ALDE-s – tõlgendad, mida tähendab tänapäeval parempoolsus üldse!

12:49 Jaanus Karilaid

Aitäh! Mul on hea meel, et liberalismi akadeemia õppejõud seda minu käest küsib. Ma arvan, et endise õppejõuna tead sa väga hästi, et liberalismi ei peeta üldse ainult parempoolseks maailmavaateks. Liberalism võib vabalt olla ka vasakpoolne maailmavaade. Oluline on see, kuidas me liberalismi sisustame. Reformierakond on läinud liberalismi küsimuses seda teed pidi, et nad annavad küll vabaduse, aga ei võta vastutust. Keskerakond on samuti liberaalne erakond, aga meie tahaksime, et

peale vabaduse oleks kõrval pariteetselt ka vastutuse mõiste. Nii et parem-vasak-skaala siin väga asjasse ei puutugi.

Kui me vaatame ühiskonda, siis me mõlemad näeme, et ühiskond ei saa sellest kooseluseadusest aru. Kui kõik parlamendiliikmed väidavad, et neil on homoseksuaalsetest inimestest sõpru ja et on mingisugused survegrupid, siis samas on nende seas inimesi, kes väidavad, et keegi ei takista homoseksuaalidel olemast ka praegu õnnelikud ja selleks ei ole vaja eraldi seadust, et nad saaksid oma õnnelikkude elu elada. Tegemist on lihtsalt poliitilise päevakorra, ütlemise, tüütu küsimusega, mis ei ole meie ühiskonna jaoks 30 prioriteedi seas, ja on ääretult kahju, et me tegeleme sellega juba üle poolteise aasta.

12:50 Esimees Eiki Nestor

Priit Sibul, palun!

12:50 Priit Sibul

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Hea ettekandja! Ma hakkaks kinni sinu viimasest lausest ja sinu vastus võiks olla pigem sellise ennustava väringuga. Esiteks on mul hea meel, et sa oled niimoodi innustust saanud, tegeled tõsiselt selle eelnõuga ja oled selle eestvedaja. Mis oleks saanud siis, kui sa oleksid rakendussätete esimese lugemise ajal saalis olnud ja toetanud eelnõu tagasilükkamist? Kui sa mäletad, oli tookord häälte küsimus ja sind kahjuks ei olnud saalis. Väidetakse, et sa olid Põlvas. Mis seisus me sel juhul täna oleksime? Kas meil oleks olnud vaja arutada seda teemat nädalate viisi, nagu sa ütlesid, võib-olla oleks saanud siis asi lahendatud? Mis sinu meelest nüüd edasi saab?

12:51 Jaanus Karilaid

Kas ma olin tol hetkel Põlvas? Sa jälgid mind väga tähelepanelikult, aitäh sulle! Kui me suudaksime kooseluseaduse tühistada, siis me ei peaks isegi vaatama, kes septembris kuskil oli, kes oli Keilas, kes Põlvas, kes Viljandis. See ei puutu täna asjasse. Nii et tühistame ära. Kui "Aktuaalse kaamera" reporter küsis mu käest, kelle häälele ma loodan ja kas ma olen rääkinud ka IRL-i poliitikutega, siis ma kiitsin sind. Ütlesin, et olen rääkinud IRL-i fraktsiooni esimehega ja eks me vaatame, kui tugev fraktsiooni esimees ta on, kas ta suudab panna kõik oma fraktsiooni liikmed käima ühte jalga või ei suuda või on seal kodusõda või lõhe sees. Ma loodan, et sa oled väga andekas fraktsiooni esimees.

12:52 Esimees Eiki Nestor

Mart Helme, palun!

12:52 Mart Helme

Aitäh, härra esimees! Lugupeetud ettekandja! Ilmselt ei ole me Eestis enne näinud nii palju sildistamist, süüdistamist ja viha õhutamist, kui seda on viimase kahe aasta jooksul olnud seoses kooseluseaduse rakenduseaduse eelnõuga ja sellele eelnenud seaduse vastuvõtmisega. Ja eelkõige on see tulnud nende seaduste pooldajate poolt, mitte nende vastaste poolt. Jaanus, milline on sinu ettekujutus, kas praegu arutatava seaduseelnõu tagasilükkamine aitaks sellist sildistamist ja vaenu õhutamist lõpetada?

12:52 Jaanus Karilaid

Kindlasti aitaks. Vihakõne on ühiskonnas ületanud igasugused piirid. Poliitilist vihakõnet on Eesti sisepoliitikas viimase 15 aasta jooksul viljeldud mitmesuguste teemade puhul. Ma ei hakka neid praegu ette lugema, aga ka siin võime koos Igor Gräziniga teha nimekirja teemadest, kus vihakõnet on väga tugevalt praktiseeritud. Meie poliitilist kultuuri ei anna Põhjamaade omaga võrrelda. Kahjuks kuulume oma poliitiliselt kultuurilt rohkem Ida-Euroopasse ja seda just valitsuserakondade eestvedamisel, kes ei salli eriarvamusi ja on valmis need igasuguste poliitiliste diilide abil maha suruma. Kahtlemata on vihakõne Eesti poliitikas kesksel kohal, aga kahjuks on ka valija andnud kohati sellele roheline tule. Vastasel juhul ei saaks inimesed, kes on vihakõnet praktiseerinud, nii palju hääli. Ma toon kohe ühe näite: üks poliitik, kes on viimased kümme aastat vihakõnega tegelnud ja saanud selle eest ka palju hääli, on reformierakondlane Jürgen Ligi.

12:54 Esimees Eiki Nestor

Märt Sults, palun!

12:54 Märt Sults

Aitäh, härra eesistuja! Hea Jaanus, kas sa oled mõelnud sellele või püüdnud teha üldistust sellisel teemal, millises varalises seisus või millisel hierarhilisel redeli astmel selle seaduse pooldajad on? Äkki on need inimesed, kellel lihtsalt pole mitte tühjagi teha ja siis mõeldakse mingisugune vigur välja, või on nad mingi tableti lembesed või rabelevad mingite muude mõnuainete küüsis? Hingeseisund – keegi on väitnud, et see on haigus. Ma nii karmilt ei väidaks, aga kas on mõeldud sellele, millise hingeseisundiga inimestele on see seadus suunatud?

12:54 Jaanus Karilaid

Aitäh! Ma ei ole psühholoog, ma olen ülikoolis riigiteadusi õppinud. Igal juhul on kooseluseaduse huvigrupp väga mõjukas, sest teiste seaduseelnõude puhul ei ole me selliseid poliitilisi avaldusi näinud. Korraks me nägime seda siiski küll maapäevaseaduse puhul, kui 14 päevaga läbiti kolm lugemist. Kooseluseadus on näide sellest, kus ühel väga väikesel ühiskonna survegrupil on väga suur mõju õigusloomele. Ma arvan, et see, kuidas kujuneb poliitiline päevakord, võib olla politoloogide magistritöö teema. Miks osa eelnõusid liigub parlamendis kiiremini, mikس osa üldse kuhugi ei liigu – see on kahtlemata omaette teema.

12:55 Esimees Eiki Nestor

Imre Sooäär, palun!

12:55 Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Erinevalt Reformierakonna ühest võimalikust presidendikandidaadist Igor Gräzinist on meil tõepoolest arvamuste pluralism. Nagu sa tead, olen mina kohtunud paljude kodanikuühiskonna organisatsioonidega. Ma olen kohtunud ka kümnete ja kümnete samasooliste paaridega, kes on Keskerakonna liikmed. Ma ei räägi siin mõnest meedias tuntud persoonist, vaid teie lihtliikmetest kuni juhtorganiteni välja. Nad on väga uhked selle üle, et Keskerakond oli üks osaline selle protsessi algatamisel, et kooseluseaduse eelnõu üldse siia majja jõudis. Nad on väga uhked oma saadikute üle – tõepoolest, ka teil valitses arvamuste paljusus – ja loodavad väga, et rakendusaktid saaksid vastu võetud. Praegune olukord ei lahenda nende probleeme, nii nagu ütles ka õiguskantsler. Mida sul on öelda neile oma erakonna liikmetele, kes rakendusaktide seadust ootavad, ja mida peaks käesolev eelnõu neile ütlema?

12:56 Jaanus Karilaid

Aitäh! Ma ikkagi kordaksin seda, mida on väitnud hea kolleeg Jüri Adams Vabaerakonnast. Nimelt seda, et homoseksuaalsetel isikutel ei ole ka praegu, kui seda seadust pole vastu võetud, midagi, mis nende õnne takistaks. Kui on vaja jagada vara, võtta vastutus mingite materiaalsete suhete eest, siis saab minna notari juurde ja need suhted ära reguleerida. Eesti Vabariigis on aastal 2016 võimalik olla õnnelik, ilma et peaks selliseid seadusi vastu võtma. Kooseluseadus on pigem ühiskonda lõhestanud ja ma väidan, et enne selle seaduse menetlemist oli ühiskond palju sallivam kui praegu, sallimatus on kasvanud. Järelkult ei ole dialoogi ja debati pidamise oskus väga arenenud. Nii et kellegi õigusi ei vähendata, kõik võimalused elada Eestis täisväärtuslikku elu on olemas.

12:57 Esimees Eiki Nestor

Henn Põlluaas, palun!

12:57 Henn Põlluaas

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud sõnavõtja! Nõustun täielikult sellega, et kuna tegemist on nii väikese ja marginaalse grupi küsimustega, siis ei oleks nendega üldse vaja Riigikogus tegelda, ammugi mitte kaks aastat. Aga ma tahaksin panna sind sellisesse tänamatusse Delfi oraakli rolli ja küsida, millisena sa näed selliste saadikute, selliste erakondade tulevikku, kes täiesti häbenematult sõidavad üle rahva valdava

enamuse, üle 80% valijate tahtest, selle asemel et demokraatliku organina viia demokraatiat ellu sellisena, nagu ta on mõeldud, mitte käituda marginaalse vähemuse teerullina. Milline on sinu nägemus nende kooseluseaduse ja paarkonna seaduse ja mille iganes veel pealesurujate tulevikust?

12:59 Jaanus Karilaid

Aitäh! Ega see tulevik helgemaks ei muutu, kui Eesti demokraatia või Eesti esindusorgan, parlament ei võta vastu seadusi, mis võimaldaksid korraldada ka otsereferendumeid. Eestis ei tehta rahvaküsitlusi, ei tehta referendumeid, me ei küsi oma inimeste käest nende arvamusi. See, kuidas mõni poliitik hiljem välja paistab, sõltub muidugi väga palju tema enda tööst, aga ka sellest, kuidas ajakirjanikud, neljas võim meie poliitikat kajastab ja edastab. Ma arvan, et poliitika kvaliteeti muudaks see, kui me korraldaksime rohkem referendumeid, küsiksime arvamusi. Kui vastuväide on, et see on kulukas – inimesele ümbriku koju saatmine, selle küsimuse ettevalmistamine, sotsioloogide käest arvamuse küsimine –, siis mina väidan, et kui vaadata, mis on toimunud näiteks Eesti Õhus või Tallinna Sadamas, siis on raha piisavalt palju, et teha aastas kas või kaks referendumit. Sellega poliitika kvaliteet ja side valijatega paraneb. Nii et see võiks olla meie tulevik.

13:00 Esimees Eiki Nestor

Maire Aunaste, palun!

13:00 Maire Aunaste

Nägin hiljuti ühte uudislõiku Taanist, kus ühe inimese pärast käib rong. Ja mind väga häirib, kui siin saalis pidevalt öeldakse, et 20% Eesti inimestest või, ütleme, 3–5% kogu rahvast, kes ei ole heterod, on marginaalne hulk, et nende väheste inimeste pärast ei tasu meil siin üldse rääkida ega seadust vastu võtta. Jaanus, mul on teile küsimus: kes neid 20% inimestest Eestis kaitsma peaks? Kes peaks neid esindama, kui näiteks mina ei või esindada näiteks 20%, kes seal Lõuna-Eestis võib-olla on?

13:01 Jaanus Karilaid

Aitäh! Väga selge küsimus, annan ka selge vastuse. Ma arvan, et praegu on oma poliitilist seisukohta, et homoseksuaalsetele inimestele peab andma rohkem õigusi, väga selgelt defineerinud kaks erakonda: Reformierakond ja sotsiaaldemokraadid. IRL, kuhu teie kuulute, seda teinud ei ole. Nii et mina soovitaksin teil mõelda kas siis sotsiaaldemokraatide või Reformierakonnaga liitumise peale, sest see on nende lubadus. Kogu parlamendil ei ole kohustust sellega tegelda. See on nii, milliseid lubadusi on keegi oma valijatele andnud. Kui teie andsite oma valijatele – kui ma ei eksi, siis Võrumaal – sellise lubaduse, siis on teie kohustus seda täita. Aga Eestis on väga palju tähtsamaid küsimusi. Alles hiljuti toodi siin välja, et riik ei suuda jätkuvalt alimendifondi tööle rakendada. On üle paarikümne tuhande üksikvanema, aga ma ei näe sellist kirglikkust ega võitluslikkust nende õiguste suurendamise ja võimaluste parandamise eest seismisel.

13:02 Esimees Eiki Nestor

Martin Helme, palun!

13:02 Martin Helme

Aitäh, härra spiiker! Lugupeetud ettekandja! Ma pean ütleva muidugi, et kui Imre Sooäär tunneb kümneid ja kümneid homosid Keskerakonnas ja Maire Aunaste arvab, et kolmandik tema valimisringkonna inimestest on homoseksuaalsed, siis see annab uue tähenduse ütlusele "ütle, kes on su sõbrad, ja me ütleme, kes sa ise oled". Aga mis puutub valimiste eel ja ka valimiste järel antud lubadustesse, siis nii palju kui mina mäletan, positsioneeris ainult Sotsiaaldemokraatlik Erakond ennast selgelt niimoodi, et nad igal juhul toetavad kooseluseadust ja selle rakendamist. Kõik teised erakonnad on kooseluseadust, seda, kuidas see vastu võeti ja kuidas rakendusaktidega on üritatud edasi minna, kritiseerinud. Mida see räägib siis poliitilisest kultuurist, kui nüüd läheb seaduse tühistamiseks ja seda tühistamist ei toetata?

13:03 Jaanus Karilaid

Mina ikkagi tunnustan sotsiaaldemokraate. Kui see on nende peamine lubadus valijate ees, siis las nad võitlevad selle täitmise eest. Võib-olla on see ka ainuke asi, mis valijatele pärast meelde jääb, et selle eest nad seisid. Kui me vaatame aga parlamendi koosseisu matemaatikat, siis on sotsiaaldemokraadid pigem Reformierakonna väike vend ja nad teevad seda, mida suur vend neile ütleb. Ju nad siis loodavad saada mingisuguseid ametikohti või võib-olla toetust mingitele muudele algatustele. Mis see täpsemalt on, neid detaile ma ei tea, sest mind ei ole kutsutud sotsiaaldemokraatide ega Reformierakonna koosolekutele.

13:03 Esimees Eiki Nestor

Märt Sults, palun!

13:03 Märt Sults

Aitäh, härra eesistuja! Hea Jaanus! Mida arvata erakonnast, kelle esindaja Jürgen Ligi eile arupärimisele vastates siunas Vabaerakonna Krista Arut, et tema tõstab üles mingi väikese huvigrupi ehk huvihariduse teema? Riigikogu polevat selline koht, kus arutatakse mingi tühipalja näpuotsatäie inimeste saatust. Täna tehakse risti vastupidi, täna arutatakse marginaalse osa Eesti elanikkonna nn õnne valemit. Mida sellisest erakonnast arvata? Kui usutav või pädev see organisatsioon on?

13:04 Jaanus Karilaid

Reformierakonna hingeelu tundmine on omaette ooper. Aga nagu ma enne väitsin, on see, miks osa eelnõusid liigub menetluses teistest kiiremini edasi, tõesti sotsiaalteadlaste või politoloogide, ühiskonnateadlaste pärusmaa. Kas selle taga on mingi mõjukas huvigrupp? Milline see huvigrupp on? Kas nad lubasid Reformierakonnale selle eest mingeid hüvesid ja kas Reformierakond on neid saanud? Tekib väga palju kahtlusi. Nagu me aru saame, oleks tegelikult ka kahtluste põhjal võimalik Reformierakonda paralüseerida. Me näeme ju Eesti õiguspraktikast, et süüdistust ei olegi vaja, piisab kahtlustusest. See on väga õige tähelepanek, härra Sults! Tõesti, kes on sellise käitumise taga ja mis lubadused seal on? Täna me neid fakte ei tea, aga me otsime neid ja küllap me need millalgi ka leiame.

13:05 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, pean vajalikuks meelde tuletada, et me arutame eelnõu 149. Jaak Madison, palun!

13:05 Jaak Madison

Aitäh, Riigikogu esimees! Austatud ettekandja! Mul lõi mõtte sassi see avaldus, et iga viies inimene Eestis on homoseksuaal – see on fantastiline avaldus! Aga kui küsida ikkagi reaalseid arve ja uuringutulemusi ning päris statistikat, mis oleks vähegi adekvaatne, siis eelnenud ettekannetes – see puudutab ka paarkonna seadust – pole mitte keegi suutnud öelda, kui paljudest inimestest me räägime ja kui paljud inimesed tegelikult tahaksid sõlmida kooselulepingu. Kui paljud inimesed tahaksid laskuda põlvele ja paluda oma kaasat, et kallis, sõlmime kooselulepingu? Jaanus, mis sa arvad, kui paljudest inimestest me realselt räägime? Kui suur on see väike, marginaalne huvigrupp, kes survestab valdavat enamust Eesti rahvast, pereemasid ja pereisasid, nõustuma nende ideoloogiaga? Kui suur see grupp olla võib, mis sa arvad?

13:06 Jaanus Karilaid

Ma tunnistan, et ma ei ole süvitsi tegelnud homoseksuaalsete inimeste õiguste laiendamisega. Ma olen aga tuvastanud, et nende õiguste laiendamine tervikuna lõhestab ühiskonda ja seda sõnumit ei ole suudetud ühiskonda viia nii, et see ühiskonda liidaks. Vabaerakonna liige Jüri Adams on selle teemaga süvitsi tegelnud ja töötanud välja paarkonna seaduse. Kui ma sama asja tema käest küsisin, siis ta väitis, et inimesi, kes sooviksid eraldi õiguslikul alusel oma suhet reguleerida, on Eestis 40, 50 või 60.

13:07 Esimees Eiki Nestor

Heimar Lenk, palun!

13:07 Heimar Lenk

Aitäh! Meie armastatud teletäht ja sarmikas rahvasaadik Maire Aunaste esitas äsja sulle nutuse häälega küsimuse, kes siis peaks seda väikest huvigruppi kaitsma. Mul on sulle küsimuse jätk: mille eest peab homogruppi seadusega kaitsma?

13:07 Jaanus Karilaid

Kõigepealt on hea, et sa tuletasid mulle meelde parlamendiliikme Maire Aunaste küsimuse, mille alguses ta väitis, et Taanis ootab üks inimene rongi. Ma tuletan Maire Aunastele meelde, et Haapsalu linnas ootab 10 000 inimest rongi, aga millegipärast Stenbocki maja seda rongi käima ei pane. Meil on parlamendi toetusrühmas üle 50 inimese, kes soovivad Haapsalu raudtee taastamist, kuid millegipärast seda ikkagi ei tehta. Aga 50–60 inimese pärast me peame nüüd sellisel robustsel moel õigusloomet kujundama.

13:08 Esimees Eiki Nestor

Mart Helme, palun!

13:08 Mart Helme

Aitäh, härra spiiker! Lugupeetud ettekandja! Siin on kõlanud väide, et kümned ja kümned tuttavad on nii- ja naamoodi mures, ja muidugi tahetakse vastust küsimusele, kes peab seisma selle teatud vähemuse huvide eest. Mul on kümneid ja kümneid juristidest ja notaritest sõpru ja tuttavaid, kes kõik kinnitavad nagu ühest suust, et Eesti seadusandlus on nii arenenud, et kõik juriidilised probleemid, mis nendel inimestel on, on võimalik lahendada. Ei ole võimalik lapsendada, jah, see vastab tõeale, aga ma arvan, et seda ei oleks ka vaja. See on muidugi minu isiklik arvamus. Nüüd aga küsimus ettekandjale: võib-olla me saaksime õhu palju puhtamaks ning võiksime suunata kõik need väitlused, vaidlused ja süüdistused hoopiski kindlamale ja selgemale pinnale, kui me kooseluseaduse praegu tühistaksime?

13:09 Jaanus Karilaid

Jah, ma olen teiega täiesti nõus.

13:09 Esimees Eiki Nestor

Mihhail Stalnuhhin, palun!

13:09 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud kolleeg! Üks Fjodor Dostojevski kangelane ütles, et kui Jumalat ei ole olemas, siis on kõik lubatud, ja ta rääkis just kristlikust moraalist. Sellest rääkisid ka Rooma paavst ja Moskva patriarh, kui nad mõni päev tagasi Havannas kohtusid. Üks teema oli traditsioonilise pere säilitamine, kui ma ei eksi, siis see on vist 13. punkt nende pöördumises miljardi inimese poole. Aga see on repliigiks. Ma tahan su käest üht sellist asja küsida. Kui me mõtleme eestlastele kuskilt jüriöö ülestõusust kuni vabadussõjani ja viimase sõja nn kangelastele – ütleme, minu jaoks on see küsimus, aga mõne jaoks ei ole –, siis mida nad teeksid siin saalis nendega, kes toetavad sellist kooseluseadust? Mis sa arvad? Mida teeks seesama Riigikogu, kui me võtame näiteks mingid 20-ndad aastad?

13:10 Jaanus Karilaid

Aitäh! Sa rääkisid jüriööst ja vabadussõjast ja küsisid, mida need inimesed mõtleksid. Selge on see, et kui homoseksuaalsete suhete propagandaga väga kaugele minna, siis eesti rahvast varsti enam ei oleks. See on esimene asi. Aga ma tahan väita, et Eestis on nii palju tähtsaid sotsiaal-majanduslikke küsimusi – vaesuses elamine, meie laste olukord, koolilõuna küsimus on lahendamata, lasteaiatöötajate palgad on madalad. Meie majandus on Läti ja Leedu omast juba maha jäämas. Meie teadus on alarahastatud. Ma ei näe, kordan jätkuvalt, nende teemade puhul sellist kirge ja sellist poliitilist võitlust kui selle kooseluseaduse juures. See tekitab tõesti küsimuse, kes on tegelikult selle seaduse taga ja mida selle seaduse eest oma partneritele lubatakse. See ei ole enam väärtusküsimus, see on juba poliitilise lehmakauplemise küsimus. Aga eks aeg annab arutust.

13:11 Esimees Eiki Nestor

Terje Trei, palun!

13:11 Terje Trei

Kõigepealt ma tänan esimeest, kes vahepeal juhtis tähelepanu, mis eelnõu me arutame! Hea ettekandja! Kui see ühiskonna osa, kelle pärast see seadus on tehtud, on nii marginaalne, milleks siis lüüa nii suurt lärmi ja kaasata nii suuri rahvahulki, hakata tühistama seadust, mis ei määra enamuse elu? Miks te ei tegele sama innukalt kõigi nende asjadega, mis te eelmises punktis ette lugesite?

13:12 Jaanus Karilaid

Aitäh! See on väärtuste küsimus. Kui see seadus reguleerib 40–50 inimese, võib-olla ka 125 inimese elu – kes neid täpselt loendanud on –, aga samas ärritab tuhandeid, kümneid tuhandeid inimesi, siis see ei too ühiskonda kuidagi sallivust ega solidaarsust juurde. Ma tahan järelilikult väita, et seda debatti, seda arutelu tuleks pidada kuidagi teistmoodi, nõndaviisi, et parlamendis oleks selles küsimuses ka konsensus. Teatud moraali- ja väärtusküsimusi ei saa arutada teerulli meetodiga, et ole hea, anna oma hääl siia, siis saad selle eest midagi vastu. Ma soovitan ka Reformierakonna liikmetel mõelda nendele küsimustele süvitsi, mitte lähtuda ainult käsust.

13:13 Esimees Eiki Nestor

Tarmo Tamm, palun!

13:13 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Hea kolleeg! Kui te õiguskomisjonis arutasite seda eelnõu, siis IRL-i esindaja ei toetanud kooseluseaduse kehtetuks tunnistamist. Aga vaata imet, samal päeval määras majandus- ja taristuminister Michal kolm IRL-i esindajat riigiettevõtete nõukogudesse. Kas siin võib olla mingisugune kokkusattumus?

13:13 Jaanus Karilaid

Väga hea näide, aitäh! Jah, õiguskomisjoni liige Raivo Aeg kui tõeline IRL-i poliitik on vestlustes alati avaldanud vastumeelsust kooseluseaduse suhtes. Aga vahetult enne õiguskomisjoni istungit oli ta nagu ümber sündinud. Ma küsisin, mis toimub. Ta väitis, et ta ei saa sekkuda kolme erakonna esimeeste vahelistesse vestlustesse, ta ootab nende tulemusi. Tulemus oli siis see, et õiguskomisjoni istungil Raivo Aeg oma häält ei andnud, ei vasakule ega paremale. See, et samal päeval määras Kristen Michal nõukogudesse inimesi, kes juhuslikult olid IRL-i liikmed, tekitab kahtlusi, aga ma väidan, et kahtlustega tuleb olla ettevaatlik. Eesti Vabariigis võib nende alusel palju asju teha.

13:14 Esimees Eiki Nestor

Vilja Toomast, palun!

13:14 Vilja Toomast

Suur tänu, härra esimees! Mul on väga kahju siin saalis istuda ja kuulata, kuidas ettekandja on juba päris pikka aega solvanud inimesi, kes püüavad kaitsta neid, kes võitlevad nende inimeste eest, kelle jaoks armastus on armastus, ükskõik missugune on nende sooline sättumus või milline on nende nahavärv. Aga see selleks, see on teie enda mure. Ega ma nüüd nii nõrguke ka ei ole, et solvun kõige peale. Küll aga ei saa ma jätta parandamata Märt Sultsi, kes süüdistas Jürgen Ligi. Ma soovitan teil vaadata oma arupärimiste vastused stenogrammist üle, kui te ei suuda siin saalis neid kuulata. Jürgen Ligi ei protestinud Krista Aru küsimuse peale mitte sellepärast, et ta ei hinda loodusteadusi ja täppisteadusi, vaid sellepärast, et juba mitu korda tõstatatakse küsimus, miks üks inimene ministeeriumist koondati. Vaat see oli see küsimus. Nii et palun olge täpsed, kui te tahate, et ka meie oleksime täpsed! Korraldage endale järeleaitamistunde, lugege stenogramm üle, kui te ei viitsi enda esitatud arupärimiste vastuseid kuulata.

13:15 Jaanus Karilaid

Te ajasite vist praegu midagi segamini. Te ei ole ise täpne, sest mina seda arupärimist ei esitanud ja ma tõesti ei tea, millest te räägite. Kui ma olen teid homoseksuaalsete inimeste õiguste kaitsel kuidagi solvanud, siis palun vabandust. Kahtlemata ei ole ma tahtnud seda teha. Praegu on siin debati üks osa, nii see on.

13:16 Esimees Eiki Nestor

Rainer Vakra, palun!

13:16 Rainer Vakra

Aitäh! Austatud ettekandja! Mul on teile laiem ja filosoofilisem küsimus. Te opereerite pidevalt arvudega, keda see võimalik seadus puudutab, nimetades selliseid arve nagu 10, 25, 45 ja rääkides vahepeal ka sadadest. Ja te ütlete ka, et see kõik on nii marginaalne, et sellega ei ole mõtet tegelda. Te olete ühtlasi Keskerakonna aseesimees. Kustmaalt läheb Keskerakonna ja teie jaoks see piir, millal on mõistlik siin saalis üht seadust arutada? Mitut inimest peab seadus puudutama? Ma meenutan, et teie kolleeg härra Stalnuhhin on vist üheksa või kümme korda andnud menetlusse oma lemmikeelnõu, mille kohta ta on öelnud, et sadakond memme saaks selle abil oma krundi tagasi osta. Või siis see, kui me eelmises koosseisus arutasime ühe Ida-Virumaa tüdruku kodakondsuse küsimust, see puudutas ühte inimest. Mitut inimest peab seadus puudutama, et te peaksite seda Eesti inimese jaoks oluliseks?

13:17 Jaanus Karilaid

Aitäh! Kuna te väitsite, et teie küsimus on filosoofiline, siis on minu vastus tunnetuslik. Eks see ongi kõik poliitilise taju küsimus. Ma tõin enne näite seoses Maire Aunaste väitega, et Taanis ootab rongi üks inimene ja see rong ikkagi käib. Ma ütlesin selle peale vastu, et Haapsalus on 10 000 inimest, kes ootavad rongi, aga Vabariigi Valitsus ei ole siamaani suutnud teha selle kohta positiivset otsust. Ma väidan, et Keskerakonna valijad, Emori uuringu järgi 90% meie valijatest, seda eelnõu ei toeta. Me lähtume eelkõige oma valijate soovist ja soovime kooseluseaduse tühistada. Arvud ei olegi siin nii tähtsad – kas on sada, kakssada või viissada. Oluline on, et oleks parlamendi konsensus. Kui küsimus on moraalne ja väärtustes, on oluline, et parlament leiaks siin konsensuse ja jõuaks kokkuleppele, mitte ei jookseks läbi võimukoalitsiooni kokkulepete ja diilide.

13:18 Esimees Eiki Nestor

Uno Kaskpeit, palun!

13:18 Uno Kaskpeit

Aitäh, härra eesistuja! Härra ettekandja! Kas ei ole mitte nii, et piir läheb sealt, kus on kümned tuhanded üksikemad lastega ja kus on kümnetel tuhandetel vaesunud inimestel parandamata hambad? See oleks vastus härra Vakrale. Mis teie arvate?

13:19 Jaanus Karilaid

Aitäh! Ma tänan, et te olete minu vastuseid kuulanud. Ma olen seda korduvalt rõhutanud, et Eesti ühiskonnas on kümneid tähtsamaid probleeme, on need siis madalad palgad, regionaalne ebavõrdsus, üksikvanemad või siamaani veel rakendamata alimendifond. See oligi see tähelepanek. Aga loomulikult, kui reformierakondlased ja sotsiaaldemokraadid ei taha tunnustada, et ühiskonnas on tähtsamaid probleeme, siis ma suhtun sellesse austusega. See on nende valik, nende valijad on teistsuguste nõudmistega. See ongi demokraatia.

13:19 Esimees Eiki Nestor

Marianne Mikko, palun!

13:19 Marianne Mikko

Suur tänu! Ma pean tunnustama, et teid kuulates, härra Karilaid, on mul mõneti tunne, et tahaks oksendada. (Vahele hüüa saalist.) Mul on süda paha ja meel on kurb. Ma julgen väita, et kui me eelmises koosseisus jõudsime ühe hea seaduseni ja nüüd te tulete ja vehite selle puhul siin arvudega, keda võib siit puldist kaitsta ja keda mitte, siis see on jõhkra võitu. Minu küsimus on: mis tundega te siin meie ees olete?

13:20 Jaanus Karilaid

Aitäh küsimuse eest! Minu tunne on igati hea. Keskerakonna sees me oleme selle küsimuse konsensuslikult läbi arutanud. Ma ise esindan Läänemaad, Saaremaad ja Hiiumaad ning olen seal neid

küsimusi arutanud. Läänemaa piirkond on ühehäälselt seda algatust toetanud ning jätkuvalt vaadatakse piinlikkustundega sotsiaaldemokraatide ja reformierakondlaste poole, kes ei suuda lugeda Eesti inimarengu aruannet ega näha, et selle aruande järgi ei ole neid kooseluseaduse probleeme, mida teie üritate siin sõnastada. On hoopis sotsiaal-majanduslikud probleemid, väljaränne ja tegelikult ka negatiivne iive. Mul on kahju, et te tekitate piinlikkust meie valijatele. Milleks me kaasame inimarengu aruande tegemisse 50–60 sotsiaalteadlast, kes fikseerivad meie ühiskonna jaoks väga tähtsad küsimused, kui teie ikkagi eirate neid ega tegele nendega? Ma väljendan ennast viisakamalt, sest teil on parlamendiliikmena õigus tegelda ka pseudoprobleemidega.

13:21 Esimees Eiki Nestor

Olga Ivanova, palun!

13:21 Olga Ivanova

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud ettekandja! Kui me räägime seaduse kvaliteedist ja headusest, nagu ütles eelmine küsija, siis kuidas te hindate sellist seadust või selle seaduse kvaliteeti, mille poolt hääletas eelmises Riigikogu koosseisus ainult 40 parlamendiliiget?

13:22 Jaanus Karilaid

Aitäh! Sellele halvale õigusloome praktikale on viidanud eelmised õiguskantslerid. IRL-i liikmest minister Urmas Reinsalu on viidanud, et ka temal on piinlik ja häbi niisuguse tegutsemise pärast, kus 40 parlamendiliiget tahab panna järgmisele parlamendikoosseisule kohustuse, mille täitmine eeldab 51 häält. See on väga halb pretsedent. On küsimus, miks meie õigusloomekultuuri nõnda lõhutakse ja miks meie ühiskonda lõhestatakse, aga eks me saame ka sellele millalgi täpsema vastuse. Igal juhul on see Reformierakonna ja sotsiaaldemokraatide vastutada ja küll nad kannavad vastutust eelkõige oma valija ees.

13:22 Esimees Eiki Nestor

Terje Trei, palun!

13:22 Terje Trei

Ma tänan! Hea ettekandja! Mul on tunne, et teile meeldib väga iseenda mõtteid kuulata, olenemata sellest, kas need on selle eelnõuga seotud või mitte. Ma ei küsi teilt midagi, aga te võite rääkida, mida soovite.

13:23 Jaanus Karilaid

Aitäh teile hea küsimuse eest! Te olete teinud kõvasti mõttetööd.

13:23 Esimees Eiki Nestor

Imre Sooäär, palun!

13:23 Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Mu küsimus on ajendatud hea kolleegi Olga Ivanova küsimusest. Nimelt rääkis ta veidi vähemustest. Mul on küsimus: miks ainult väike vähemus Keskerakonna fraktsioonist on selle eelnõu esitanud, miks ei ole selle taga terve fraktsioon? Iseenesest on see taas mõtete pluralism. Kolleegide Helmede rõõmuks võiks ette lugeda neid kümneid Keskerakonna paare, aga ma arvan, see oleks neile karuteene tegemine, sest neid võiks ees oodata repressioonid erakonna sees, ühiskonnas, vihkamine, hukkamõist. See ei oleks neile hea. Aga samas ootavad nad kooseluseaduse rakendusaktide vastuvõtmist. Sa ei ole mu eelmisele küsimusele vastanud. Ehk sa selgitad oma vastust, kus sa ütlesid, et seda tuleks siin saalis kuidagi teistmoodi arutada. Kuidas see teistmoodi siis on? Sa ei paku peale tühistamise mingit lahendust välja.

13:24 Jaanus Karilaid

Aitäh! Siin oli nüüd palju küsimusi ja oli ka palju etteheiteid, räägiti sanktsioonidest ja repressioonidest. Reformierakonna liige Valdo Randpere väitis alles hiljuti, et ta on valmis Tallinna Sadama juhtivad

töötajad maha laskma. See on tema enda repliik. Keskerakonna poliitikaarsenali sellised väljendused kahtlemata ei kuulu. Selle eelnõu puhul, kooseluseaduse tühistamise puhul on Keskerakonna fraktsioon ühtne. Me oleme arutanud seda fraktsioonis ja Keskerakonna juhatuses. Isegi kui selle oleks algatanud kaks inimest, aga juhatus ja fraktsioon on andnud mandaadi, siis me käitume ühtselt. Me oleme Keskerakonna fraktsioon, kes pooldab kooseluseaduse kehtetuks tunnistamist. Ja nagu ma väitsin, me oleme rääkinud mitme juristiga. Homopaaridel on võimalik õnnelik olla ka olemasolevate seaduste raames, neil on võimalik reguleerida oma suhteid notarite juures.

13:25 Esimees Eiki Nestor

Rohkem eelnõu algatajate esindajale küsimusi ei ole. Komisjonipoolne ettekandja on Mark Soosaar. Palun!

13:25 Mark Soosaar

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Teie ees seisab mees, kes nõukogude ajal pidi korduvalt siin saalis olema. Loominguliste liitude kongressid toimusid nimelt siin saalis. Ka aprillis 1988 olime loominguiliste liitudega siin koos ja mõtlesime selle peale, kuidas väga raskes olukorras eesti kultuuri ja keelt hoida. Keegi meist ei mõelnud siis, kuidas Eestit, kui ta peaks valmis saama, purustada ja lõhkuma hakata. See, mis siin täna toimub, ei ole aga ju midagi muud kui meie õigussüsteemi lõhkumise algus. Niipea kui me võtame ühe seaduse tühistada, siis peame hakkama tühistama kõiki neid seadusi, millest eelkõneleja rääkis. Ja nagu öeldakse, et kes tõstab esimesena kivi. Mina ei julge küll öelda, kas meil on üldse selliseid seadusi, mis hõlmavad kogu elanikkonda, millega kõik rahul on. Järelikult me peaksime kogu õigussüsteemi lammutama ja hakkama seda uuesti algusest peale üles ehitama. Kas meil oma kahaneva rahvaarvuga on selleks jõudu? Kahtlen.

Aga ma ei ole siin mitte omaenda arvamuse esitaja, vaid komisjoni istungist ülevaate andja. See istung toimus 9. veebruaril. Sisulist arutelu meil komisjonis ei toimunud, lihtsalt sellepärast, et seal ei olnud midagi, mille vastu vaielda. Kõik see, millest Jaanus Karilaid teile juba rääkis, vaidlust esile ei kutsunud. Oli vaid kaks küsimust, ühe humoorika küsimuse sai Jaanus Karilaid härra Valdo Randperelt ja teise minu käest. Siis läks otsustamiseks. Hääletusele pandi ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada ja hääletustulemus oli järgmine: 4 komisjoni liiget olid lõpetamise poolt, 5 olid vastu ja 2 jäid erapooletuks. Seega ettepanek toetust ei leidnud ja komisjoni otsus on käesolev eelnõu täiskogus esimesel lugemisel tagasi lükata. Aitäh!

13:27 Esimees Eiki Nestor

Küsimused komisjoni ettekandjale. Valeri Korb, palun!

13:27 Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud ettekandja, sa võiksid täpsustada, kes kuidas hääletas – kaks olid erapooletud, viis vastu ja neli poolt.

13:28 Mark Soosaar

Jah, ma kordan protokoll. Hääletustulemusega neli poolt, viis vastu ja kaks erapooletut ei leidnud ettepanek toetust.

13:28 Esimees Eiki Nestor

Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Mihkel Raud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel, palun!

13:28 Mihkel Raud

Lugupeetud Riigikogu esimees! Armsad kolleegid! Menetletav seaduseelnõu on tähelepanuväärne peamiselt seetõttu, et ta võtab inimestelt ära õigusi, mis on neile värskelt seadusega antud. Meenutagem, et kooseluseadus, mida nüüd siis tühistada tahetakse, kehtib alates selle aasta 1. jaanuarist. Selle seadusega on, nagu öeldud, paljudele Eesti inimestele loodud teatud õigused ja õigustatud ootused. Nüüd tahetakse seda kõike ära võtta. Väga kena! Aga miks peatuda siin? Miks jääda sellel väidetavalt rahva enamuse poolt heaks kiidetud teel poolikute lahenduste juurde? Kui juba, siis

juba. Mul on kolleegidele väike nimekiri regulatsioonidest ja õigustest, mis on Eesti inimestele antud vaid lõimitavast soovist meeldida liberaalsele läänele. Äkki oleks mõistlik need tagurlikud regulatsioonid kooseluseaduse tühistamise tuules üle vaadata? Ehk on tõepoolest aeg naasta 1920. aastatesse, nagu siin saalis täna vihjati. Ja miks üldse peatuda 1920. aastates, kui tegelikult saab minna veelgi kaugemale. Mida siis üle vaadata? Aga palun! Naiste valimisõigus – see tuleks kaotada. Keelustada tuleks abordid. Surmanuhtlus tuleb taastada. Kas mäletate, kui vastu oli selle kehtestamisele rahvas? Eestis kohatult populaarseks muutunud selgeltnägijad ja nõiad tuleb kriminaliseerida ning näha neile ette maksimaalne karistus põletamise näol. Rokkmuusika tuleb keelustada, sest tegemist on muusikaga, mille on leiutanud, ütlemine otse välja, pagulased. Keelustada tuleks saksofoni mängimine. Kes ei mäletaks kuulsat ütlust "täna mängid saksofoni, homme reedad kodumaa"? Seesuguste stalinistlike algatuste nimekiri on lõputu. Hakakem aga otsast minema, kallid kolleegid! 21. sajand on kahtlusteta üle hinnatud. Soovin Riigikogu liikmetele jõudu Eesti vanaks loomisel! Aitäh!

13:30 Esimees Eiki Nestor

Jaak Madison Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel, palun!

13:30 Jaak Madison

Hea Riigikogu esimees! Austatud kolleegid! Ma kutsun üles rahulikkusele, eriti sotsiaaldemokraate, ja täpsustama fakte, mis puudutavad aborti, surmanuhtlust jms, mis olid siin suured sõnakõlksud. Aga läheme asja juurde. Mis puudutab kooseluseaduse tühistamist, siis siin käisid läbi retoorilised küsimused, miks tegeldakse sellise probleemiga, kui on muid probleeme. Pigem pörgatame palli tagasi. Kes algatas sellise propagandalaine, survestamaks absoluutset ühiskonna enamust nõustuma mingisuguse seadusega, millele on väga tugev vastuseis, mis ei leia ühiskonnas kõlapinda? Sellest seadusest ei olnud aastal 2011 mitte juttugi ei sotsiaaldemokraatide ega Reformierakonna valimisprogrammis, vaid see suruti läbi täiesti ebademokraatlikult ja ilma igasuguse indikaatorita enne valimisi. Ja kui me vaatame viimaste valimiste tulemusi, siis nendes kajastus väga selgesti, mis sellise seaduse läbisurumise tõttu juhtus. Järelikult sellega, millega meie tegeleme – selle ebademokraatliku ja ühiskonna absoluutse enamuse väga suurt vastuseisu leidnud seaduse tühistamisega –, me kaitseme rahva absoluutset enamust.

Teine vale oli, et seadus on jõustunud 1. jaanuaril. Soovitan härra Raual, keda ma väga sügavalt austan ja kes on mu väga hea kolleeg ka komisjonis, lugeda see seadus uuesti läbi. Seaduses on selgesti kirjas: kooseluseadus jõustub koos rakendusaktidega 1. jaanuaril 2016. Mida ei ole, on need rakendusaktid. Seega kehtivat kooseluseadust ei ole. Nii et me ei räägi kehtivast kooseluseadusest, vaid räägime seadusest, mis on veel jõustumata.

Kolmandaks, kui me räägime pärisprobleemidest, siis sotsiaaldemokraadid teevad siin härdaid, pisaraid kiskuvaid avaldusi meie vaesuse ja muude põhiprobleemide kohta. Aga millega me nüüd tegeleme? Me tegeleme pseudoprobleemidega! Ma soovitan ühel koalitsioonierakonnal vaadata Statistikaameti uuringut, mille kohaselt näiteks 36% inimestest vanuses 65+ elab suhtelises vaesuses. 2013. aastal oli see näitaja vaid 32%, mis tähendab, et teie valitsemisaja jooksul vanemal generatsioonil suhtelise vaesuse piir tõuseb. Miks te ei tegele selle probleemiga? Miks te tegelete vähemuse, marginaalse grupi eriõiguste loomisega, mis lõhestab ühiskonda, mis tekitabki ühiskonnas pingeid, ja jätate pärisprobleemid kõrvale?

Te räägite lõhki läinud perekondadest, lastest, kes kasvavad üksikvanematega. Just nimelt! Miks te ei tegele väljarändega, miks te ei tegele probleemiga, miks pereisad lähevad Soome tööle, lapsed jäävad siia emaga üksinda elama ja perekonnad lähevad lõhki? Need on pärisprobleemid. Ja kui keegi tunneb siin tungi oksendamata hakata, siis just nimelt rahva enamuse, 75–89% tunnebki okserefleksi, kui nad iga päev kas kuulevad raadiost või loevad Eesti Päevalehest või Delfist, mis on ehtne vasakideoloogia propagandamasin, kuidas nad peaksid nõustuma millegagi, mis on neile vastuvõetamatu. See on oksele ajav.

Härra Soosaar mainis, et me hakkame tegelema seaduste tühistamisega. Loomulikult hakkamegi tegelema. Reformierakonna valitsemisajal on võetud vastu väga palju seadusi, mis tulebki tühistada. Nii lihtne see ongi! Ma ei näe selles mitte mingisugust probleemi, et see oleks nüüd väga suur uudis. See on õige, isegi härra Vakra nõustub sellega. Tule siia poole üle, tere tulemast!

Lähem nüüd statistika juurde, mis puudutab seda osa, kellest me räägime. Kui siin üks rahvasaadik peab Lõuna-Eestis elavatest inimestest 20% kas siis homo- või biseksuaalseks, siis mind ikka hämmastab see

väga võimsalt, nii et mul tuli küsimust esitades klomp kurku. Kuid loomulikult, igal rahvasaadikul on põhiseadusest tulenevalt õigus seista oma maailmavaate eest ja tegutseda vastavalt oma südametunnistusele. Eelkõige on tal see õigus siis, kui ta on valitud üksikkandidaadina. Kui sa kandideerid sellise erakonna nimekirjas, mis on selgelt rahvuslik-konservatiivne, siis sa pead kaitsma ka oma valijate huve.
Palun lisaiega!

13:35 Esimees Eiki Nestor

Palun, anname lisaiega!

13:35 Jaak Madison

Aitäh! Seetõttu ei saa siin lähtuda isiklikust veendumusest või maailmavaatest, vaid tuleb väga selgelt vaadata, mida valijad meie tööst ootavad. Sotsiaaldemokraatidega on lihtne. Loomulikult sa tead, mida saad: kui valid sotse, saad punased. Kui valid IRL-i, peaksid saama idee poolest rahvuskonservatiivid. Samamoodi on Vabaerakonnaga, kes tuli parlamenti uue jõuna, uue poliitilise kultuuri toojana – neil ei olnud valimisprogrammis kirjas, et nad toetavad kooseluseaduse jõustumist. Seega oli väga paljudel valijatel lootus, et Vabaerakond seisab rahva absoluutse enamuse poole peal, nii nagu härra Adams ka teeb ja annab väga head eeskju teistele. Lõpetuseks: ära tühistame selle seaduse niikuinii, olgu sel aastal või järgmisel või aastal 2019. Aitäh ja jõudu tööle!

13:36 Esimees Eiki Nestor

Viktoria Ladõnskaja Isamaa ja Res Publica Liidu nimel, palun!

13:36 Viktoria Ladõnskaja

Austatud istungi juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Ma alustan sellest, et tänan oma fraktsiooni. Praegu väljendan ja sõnastan aga eelkõige oma positsioone. Mis siin salata, paistab ju välja, et IRL-i jaoks on kooseluseadus ja selle rakendusaktid keeruline teema. Keeruline on ta sellepärast, et on teada, et IRL kui erakond ja IRL-i eestseisus ei toeta kooseluseadust ega toeta ka rakendusakte. Kuid meie fraktsioonis on arvamused erinevad ja hääletamine on demokraatlik, vaba. Mis on algne materjal? Kooseluseadus ja selle rakendusaktid on ilmselt Eesti viimaste aastate kõige kuumem seadus. Ühiskonnas ei vaielda ju tegelikult selle üle, mis seisis aasta tagasi eelnõus, vaid debati põhjustasid ühe ja teise ühiskonna osa hirmud. Hirm puudutab seda, mis jääb selle seaduse ridade vahele – see on samasooliste abielu olemus ja sellest tulenev järgmine samm, samasooliste paaride võimalus lapsendada. Üks pool seda soovibki, kuid peidab selle ridade vahele. Teine pool aga just seda kardab ja üritab seda ridade vahelt välja lugeda. Aasta tagasi andis IRL selgelt mõista, et me oleme samasooliste abielu normiks kuulutamise vastu. Kooseluseadus ei ole IRL-i seadus. Meie ei ole seda algatanud ja erakonnana oleme selle vastu. Ja just selles on põhjus, miks seda seadust ja kokkulepet ei olnud ka koalitsioonileppes. Kinnitan: IRL-i eestseisuse positsioon on endiselt sama. Seadust sellisel kujul, nagu see on vastu võetud, meie ei poolda. Mis on poliitiline kompromiss? Keeruline filosoofiline küsimus. Praeguseks on seadus vastu võetud. Näeme, et samasoolised paarid on ühiskonnas täiesti olemas. Neil on oma mured, millest nad kirjutavad ka meile. Kristliku inimese loogika ütleb mulle, et abipalujale ulata käsi. Jah, ulatan, aga ei anna sellega ära oma töökspidamisi. Siit tuleneb ka IRL-i vastus koalitsioonipartneritele. Mõistame samasooliste paaride muret, kuid ei saa seda ühiskondlikuks normiks tunnistada. Selleks, et norm oleks kehtestatud, tegime ettepaneku lisada põhiseadusesse, et abielu on mehe ja naise vaheline ühendus. Teine suur probleem on lapsendamise teema. Laste õiguste kaitse vajab väga põhjalikku läbitöötamist. Vastuseks paari nädala taguse olukorra kohta, millest meedias palju kirjutati, ütlen, et mitte mingit kokkulepet ei olnud. Oli meie kindel positsioon – naine ja mees põhiseadusesse ja lapsendamine täielikult seadusest välja. Mõte on lihtne: isegi kompromissi saavutamiseks peab olema kaitstud mõlema osapoole maailmavaade. Ka nende inimeste õigusi ei tohiks riivata, kes väärtustavad mehe ja naise vahelist abielu. Mis siis toimus paar nädalat tagasi? IRL-i fraktsioon rõhutas algusest peale, et meil on hääletus vaba. See tähendab, et fraktsioonis on inimesi, kes isegi nende nõudmiste täitmise korral ei hääleta kooseluseaduse poolt, ning on ka neid, kelle jaoks lapsendamise ja ühiskondliku normi kehtestamine

võib muuta nende seisukohta rakendusaktide suhtes. Selline oligi ja on IRL-i seisukoht. Meie huvi on see, et põhiseaduse muudatus saaks tegelikult toetuse, mitte ei kujuneks samasuguseks palaganiks, nagu on juhtunud kooseluseadusega. Ja siis selgus, et ettepanek kirjutada mehe ja naise ühenduse säte põhiseadusesse ei leia koalitsioonisaadikute sisulist toetust. Meil on vaja leida Riigikogust tervelt 51 saadikut, kes oleksid põhiseaduse muutmise algatajaks. Tunnistan, me ootasime, et väga loomulik asi – mehe ja naise ühendus – saab koalitsioonipartnerite toetuse. See oleks olnud kinnituseks, et nad austavad ka meie maailmavaadet. Oma maailmavaatele liiga tegemisega me nõus ei ole. Ja viimane, väga filosoofiline küsimus: mis on kooselu? Kooseluseaduse vastuvõtmisega eelmisel aastal tõepoolest ühiskonda lõhestati, mitte ei liidetud. On saatuse ironia, et parlamendis paar nädalat tagasi toimunud absurditeatri peategelaseks oli puldis seisev endine justiitsminister. Just tema ministriks oleku ajal võeti vastu seadus, mida ei pooldanud suurem osa ühiskonnast ning mis on tehtud kiirustades ja sellisel viisil, et nüüd ei lahenda see korrektset ka seaduse sihtrühma probleeme. Palun lisaiega!

13:41 Esimees Eiki Nestor

Palun, lisaeg kolm minutit!

13:41 Viktoria Ladõnskaja

Aitäh! Tundub, et siin taheti jätta kõrvale kõik, mis on iga juriidilise akti jaoks oluline. Mõeldi välja, kuidas saab seadust vastu võtta nii, et ei peaks olema 51 häält, st parlamendi vähemusega. Alguses valetati ühiskonnale, justkui oleks tegu vabaabielus olevate inimeste varaliste suhete reguleerimisega, mitte samasooliste kooseluga. Edaspidine menetlemine aga jäeti järgmise Riigikogu koosseisu peale. Kokkuvõtteks. Halb õigusloome praktika ning määramatus toovad kaasa mitmeid kohtulahendeid ja kulusid maksumaksjale. See on õigusloome praak, mille puhul peaksid peeglisse vaatama eeskätt selle tegijad. Selle seadusega ei ole rahul traditsioonilise perekonna poolehoidjad ja see seadus ei rahulda ka samasooliste paaride vajadusi. See seadus takistab parlamendi tööd ning teiste riigile ja ühiskonnale oluliste küsimuste lahendamist. Lõppkokkuvõttes ei lähe see seadus kokku minu maailmavaatega. Ja veelgi enam, puhtjuriidiliselt on see seadus praak. Valega alustatud seadusloome on vale. Mina hääletan tühistamise poolt. Aitäh!

13:42 Esimees Eiki Nestor

Jaanus Karilaid Keskerakonna fraktsiooni nimel.

13:42 Jaanus Karilaid

Head kolleegid! IRL-i poliitiku Viktoria Ladõnskaja jutt oli väga tark jutt. Iga lause oli lausa kuldaväärt. Aitäh selle ettekande eest! Ma tulingi siia pöörduma võib-olla oma tulevaste kamraadide, IRL-i poliitikute poole. Ma tuletan IRL-i fraktsiooni esimehele Priit Sibulale meelde, et kui sul on võimalik, siis võta vahepeal vaheaeg, siin on tühjad pingid, ehk saab IRL-i fraktsiooni ikkagi tagasi kutsuda. Sotside poole ma ei pöördu, sest nad on olnud läbi aegade Reformierakonna poliitiline järelkäru ja tuleb välja, et selleks nad ka jäävad. Vaadates aga, kui palju on kooseluseadus, see mõiste tekitanud siin saalis emotsionaalset tasakaalutust – juba see on põhjus, miks me peaksime selle seaduse tühistama. Ma ei räägigi ühiskonnast, kus on väga palju pingeid, aga nagu siin väideti, on kooseluseadus takistanud isegi juba parlamendi tööd. Teeme oma töö rahva nimel paremaks, tühistame kooseluseaduse ja tegeleme tähtsamate probleemide ja küsimustega! Aitäh!

13:44 Esimees Eiki Nestor

Rohkem sõnavõttusoove ei ole. Juhtivkomisjon jõudis hääletuse tulemusel järeldusele, et eelnõu 149 tuleks esimesel lugemisel tagasi lükata. Seda ettepanekut on meil vaja hääletada. Martin Helme, palun!

13:44 Martin Helme

Palun kolm minutit vaheaega!

13:44 Esimees Eiki Nestor

Vaheaeg. Jätkame kell 13.48.

V a h e a e g

13:48 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 149 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Juhtivkomisjoni ettepaneku poolt oli 41 ja vastu 39 Riigikogu liiget, erapooletuid ei olnud. Juhtivkomisjoni ettepanek leidis toetust. Eelnõu 149 on esimesel lugemisel tagasi lükatud.

6. 13:49 Advokatuuriseaduse muutmise seaduse eelnõu (164 SE) esimene lugemine

13:49 Esimees Eiki Nestor

Meie järgmine päevakorrapunkt on ... Austatud Riigikogu liikmed, palun rahu! Meie järgmine päevakorrapunkt on advokatuuriseaduse muutmise seaduse eelnõu, mille on esitanud Vabariigi Valitsus. Minister ootab, et ta saaks tulla ette kandma. Palun rahunege ja istuge! Palun, härra minister! Eelnõu 164 esimene lugemine.

13:50 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Austatud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Tegemist on kahtlemata samuti kirgliku õigusaktiga, milleks on advokatuuriseaduse muudatused. Ei ole saladus, kui ma ütlen, et ...

13:50 Esimees Eiki Nestor

Palun vabandust, härra minister! Austatud Riigikogu! Kui te suudate rahuneda, siis saab minister jätkata. Palun, härra minister!

13:50 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Advokatuur on muutunud riigi suurimaks õigusvaldkonna kutseühenduseks. Möödunud aasta seisuga oli sellel juba 934 liiget. Selle seaduse eesmärk ongi kohandada advokatuuri organisatsioonilist korraldust vastavalt advokatuuri liikmeskonna kasvule. Praegu kehtiv advokatuuriseadus pärineb aastast 2001, kui advokatuuris oli 415 liiget. Tuleb arvestada, et prognoosi järgi peaks aastaks 2020 advokatuuris olema juba ligi 1300 advokaati.

Advokatuuril lasuvad mitmed avalik-õiguslikud kohustused. Administratiivne koormus on viimase kümnendi jooksul märkimisväärselt suurenenud, seda eelkõige arvestades riigi õigusabi täismahus korraldamist, seaduseelnõude kohta arvamuse andmist, järelevalve tõhustamist liikmete üle ja täienduskoolitust. Tulenevalt eeltoodust ongi vaja üle vaadata ja täiendada advokatuuriseaduse osa, mis puudutab advokatuuri organisatsioonilist korraldust, et see vastaks paremini muutunud vajadustele ja arvestaks organisatsiooni edasist arengut. Veel tuleks kehtivat regulatsiooni täiendada võimalusega, mis lubaks pensioneerunud advokaate organisatsiooniga paremini siduda. Korrastamist vajab ka liikmeks võtmise regulatsioon, kuna Eesti Advokatuuri assotsieerunud liikmena tegutsemise õiguse andmise alused on kehtivas õiguses mitmeti mõistetavad.

Selle eelnõu väljatöötamisel tegi Justiitsministeerium tihedat koostööd advokatuuriga. Kui küsida, kas kõnealused õigussuhted peavad olema nii detailselt seaduse tasemel reguleeritud, siis oleme püüdnud neid õigussuhteid, mida ka advokatuur pidas vajalikuks, lülitada maksimaalselt advokatuuri enda siseõigusaktidesse, kuid küsimused, mis puudutavad ühte põhiõigust – ettevõtlusvabaduse realiseerimine õigusabi osutamisel, mida teatud juhtudel on Eestis võimalik teha üksnes monopoli, advokatuuri kaudu –, peavad olema seadusega paika pandud, kuna tegemist on sellise põhiõiguse reservatsiooniga, mida tuleb teha seadusega. Aitäh teile!

13:53 Esimees Eiki Nestor

Kas algatajate ettekandjale on küsimusi? Ei ole. Aitäh! Õiguskomisjoni ettekandja on Kristjan Kõljalg. Palun!

13:53 Kristjan Kõljalg

Austatud esimees! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Arutasime seaduseelnõu õiguskomisjoni istungil s.a 26. jaanuaril ja 8. veebruaril. Muu hulgas rääkisime sellest, et advokatuuriseadust on vaja muuta, kuna advokatuuri liikmeskonna kasvust tulenevalt on senine seadus ajale jalgu jäänud ega võimalda organisatsioonil vajaliku efektiivsusega tegutseda. Peale selle tuleb ära märkida, et seaduseelnõu on Justiitsministeeriumis menetluses olnud juba 2014. aastast ning on väga põhjalikult advokatuuriga läbi räägitud. Nii et me loodame eelnõu Riigikogus võimalikult kiiresti menetleda, et advokatuur saaks muudetud seaduse alusel muuta ka oma kodukorda. Nimelt toimub nende üldkogu 3. märtsil s.a ja seepärast loodame, et eelnõu menetlus on siin Riigikogus võib-olla natukene kiirem kui tavapäraselt. Eelnenud menetlus on olnud piisavalt põhjalik, Justiitsministeerium ja advokatuur on jõudnud omavahel mitme kompromissini.

Rääkisime komisjonis veel sellest, mis vahe on seaduse regulatsioonil ja kodukorra regulatsioonil. Selgitati ka advokatuuri liikmesuse peatamisega seonduvat ning põhjendati selle erisusi ja nende vajalikkust. Meil käisid nendest asjadest rääkimas justiitsminister Urmas Reinsalu ning advokatuuri esimees vandeadvokaat Sten Luiga ja jurist Merit Aavekukk-Tamm.

Menetluslikud otsused. Nagu ma mainisin, me palume menetleda seda eelnõu suhteliselt lühikese aja jooksul. Esimene ettepanek oli võtta eelnõu tänase täiskogu istungi päevakorda. Komisjoni konsensuslik ettepanek on esimene lugemine lõpetada. Meie ettepanek on määrata muudatusettepanekute tähtjaks 17. veebruar kell 17 (see oli samuti konsensuslik otsus) ning saata eelnõu teisele lugemisele, kui esimene lugemine lõpetatakse, 23. veebruariks 2016. aastal (poolt oli 6 komisjoni liiget ja erapooletuid 1). Teeme ettepaneku ka teine lugemine lõpetada ja saata eelnõu kolmandale lugemisele, kui teine lugemine lõpetatakse, 25. veebruariks 2016. aastal (poolt 6 ja erapooletuid 1). Viimasena tegime ettepaneku panna eelnõu lõpphääletusele (poolt 6 ja erapooletuid 1). Aitäh!

13:56 Esimees Eiki Nestor

Kas komisjonipoolsele ettekandjale on küsimusi? Palun, Jüri Adams!

13:56 Jüri Adams

Härra ettekandja! Minu jaoks on natuke arusaamatu, kuidas on võimalik teha ettepanek teine lugemine lõpetada, kui teise lugemise muudatused ei ole veel laekunud ja üldse ei tea, mis nende sisu saab olema. Võib-olla tuleb hoopis kolm teise lugemise katkestamist. Kas teie komisjon ei ole tööõhinas natukene ajas ette rutanud?

13:57 Kristjan Kõljalg

Aitäh küsimuse eest! Me ootame loomulikult ära ka muudatusettepanekud. Juhul kui neid peaks laekuma ja selgub, et need on sellised, mis ei võimalda praeguste menetluslike otsustega edasi minna, siis on võimalik menetluslikud otsused komisjonis uuesti üle vaadata.

13:57 Esimees Eiki Nestor

Külliki Kübarsepp, palun!

13:57 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Ma olin ainuke, kes komisjonis protestis selle otsuse vastu, leides, et see ei ole normaalne menetluspraktika. Kas sinu kui värske, ka üsna uue Riigikogu liikme hinnangul on selline menetlustaktika õigustatud distsipliini ja menetlushariduse mõttes? Kas ei oleks ikkagi mõistlik toimida avatult ning korrektselt kodu- ja töökorra seadusest kinni pidada? Või siis ongi interpreteerimine täiesti normaalne, teades, et seadus niikuinii ei jõustu 3. märtsiks, kui toimub advokatuuri üldkoosolek?

13:58 Kristjan Kõljalg

Aitäh küsimuse eest! Kõigepealt, kodu- ja töökorra seadus võimaldab anda muudatusettepanekute esitamiseks ka sellise lühema aja. Eks see menetluslik pool sõltub ühtpidi meist ja teistpidi Vabariigi Presidendist, kes peab seaduse välja kuulutama. Me siiski loodame, et see n-ö advokaatide omavalitsus saab võimaluse oma kodukorda juba sellel aastal muuta. Juhul kui siin peaks tekkima menetluslikke

takistusi, siis on nad tõesti sunnitud aasta ootama. Aga ma arvan, et seda seaduseelnõu vaadates on mõistlik advokatuurile vastu tulla.

13:58 Esimees Eiki Nestor

Jüri Adams, palun!

13:58 Jüri Adams

Aitäh! Mul on selline küsimus: kas teil, Justiitsministeeriumil või ministril või veel kellelgi on presidendiga niisugune selge kokkulepe, et ta kuulutab seaduse ennaktempo välja ja plaan saab, kuidas öelda, tähtajaliselt täidetud?

13:59 Kristjan Kõljalg

Aitäh küsimuse eest! Ei ole teadlik sellisest kokkuleppest.

13:59 Esimees Eiki Nestor

Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh ettekandjale! Avan läbirääkimised. Kõnesoove ei ole. Eelnõu 164 esimene lugemine on lõpetatud. Määrän muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 17. veebruari kell 17. Istung on lõppenud. Kohtume homme.

Istungi lõpp kell 14.00.